

**CEZA ADALET SİSTEMİNDE UZLAŞTIRMA UYGULAMALARININ
GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ KAPSAMINDA 20-24 NİSAN 2009
TARİHLERİNDE AVUSTURYADA GERÇEKLEŞTİRİLEN
ÇALIŞMA ZİYARETİNE İLİŞKİN RAPOR**

Toplantıyı Düzenleyenler:

Adalet Bakanlığı
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği (UNDP)

Yer: Viyana – Wels

Katılımcılar:

Sıra	Adı Soyadı	Görev Yeri ve Unvanı
1	Zeki YİĞİT	Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
2	İbrahim Tufan ATAMAN	Adalet Başmüfettişi
3	Dr. Ekrem ÇETİNTÜRK	Kanunlar Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi
4	Seyfullah ÇAKMAK	Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimi
5	Türkay TÜRKLER	Marmaris Cumhuriyet Başsavcısı
6	Osman Nuri GÜLER	Tavşanlı Cumhuriyet Başsavcısı
7	Orhan ÇETİNGÜL	Çorlu Cumhuriyet Başsavcısı
8	Dr. Uğurcan Sevinç KIZILOĞLU	İzmir Cumhuriyet Savcısı
9	Sabri USTA	Manisa Adliyesi Hâkimi
10	Hasan Tahsin GÖKCAN	Yargıtay 4. CD. Tetkik Hâkimi
11	Mithat ÇELİKEL	Bakırköy Adliyesi Hâkimi
12	Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi
13	Prof. Dr. Adem SÖZÜER	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

1- GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliğinin (UNDP) desteğiyle Avusturya'da ceza adalet sisteminde uzlaştırma konusuna ilişkin teorik ve pratik uygulamaların yerinde incelenmesi amacıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği (UNDP) ile Bakanlığımız tarafından müştereken gerçekleştirilen “Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi” kapsamında, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 02.04.2009 tarihli ve 179 sayılı kararı ve Bakanlık oluru doğrultusunda Müsteşar Yardımcısı Zeki YİĞİT başkanlığında 20 ila 24 Nisan 2009 tarihleri arasında Türk Hakim ve Cumhuriyet Savcıları ile iki akademisyenden oluşan heyetle, Avusturya Adalet Bakanlığı ve Viyana ve Wels şehirlerindeki adli makamlar nezdinde çalışma ziyareti yapılmıştır.

Heyetin ulaşım, kalacak yer, yemek ve programla ilgili tüm masrafları UNDP tarafından karşılanmıştır.

Çalışma ziyareti ve programında, UNDP adına Demokratik Yönetişim Müdürü Dr. Leyla Şen ve Program Portföyü Seher Alacacı heyete yardımcı olmuştur.

Avusturya makamlarının yapmış olduğu sunumlarda, heyet tarafından mukayeseye imkan vermesi açısından önceden hazırlanmış **Ek-1'de** sunulan sorular değişik versiyonlarla özenle ve dikkatle sorulmuş¹, böylece çalışma gezisinin faydalı geçmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Ancak, tekrara yer verilmemesi bakımından bu raporda sorulara yer verilmemiş, ilgililerin açıklamalarıyla yetinilmiştir.

UNDP'nin katkılarıyla yapılan sunumlar ve edinilen bilgiler ile kanun metinlerinin Almanca'dan Türkçeye çevirisi yapılarak rapora eklenmiştir.

Avusturya ülkesindeki onarıcı adalet, uyuşmazlığın çözümünde kullanılan alternatif çözüm yolları, mağdur fail arabuluculuğu ile Neustart kurumunun incelenmesi ve bu ülke uygulamalarının yerinde incelenmesi ile ülkemiz açısından karşılaştırılmasının yapılabilmesi hedeflenmiştir.

Çalışma ziyaretinde elde edilen bilgiler, sunumlar, görüşmeler aslına uygun biçimde aktarılmış, yer, kişi ve tarih bilgilerine yer verilmiştir. Avusturya Ceza Hukukunda uygulanan Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri (Diversiyon) hakkında ulaşılan sonuçlar izlenmiştir. Son olarak raporun son bölümünde ise Avusturya Ceza Hukukunda kabul edilip uygulanan Diversiyon yöntemleri ile bunlardan biri olan uzlaşma kurumunun hukukumuz bakımından karşılaştırılması yapılmıştır. Bu karşılaştırma ile, incelenen kurumların Türk Hukukunda bulunup bulunmadığı değerlendirilmiş, ileriye dönük atılacak adımlar tartışılmış ve uzlaşmanın uygulanması bakımından mevcut mevzuat kapsamında yapılabilecek uygulamalar üzerinde durulmuştur.

2- EDİNİLEN BİLGİLER VE GÖZLEMLER

1.Gün- 20 Nisan 2009- Pazartesi-Saat 13.30

Viyana – Adalet Bakanlığı Binası

Avusturya Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürünün Türkiye Heyetini Karşılması :

Çalışma ziyaretinin ilk günü olan 20.4.2009 Pazartesi günü saat 13'30'da Avusturya Adalet Bakanlığı'nda Ceza İşleri Genel Müdürü Dr. Wolfgang Bugensberger'in Avusturya Hukukunda mahkeme dışı yöntemlerin uygulanmasıyla ilgili kısa sunumu oldu. Aynı gün Wiyana Üniversitesi Kriminoloji Bölümünden Prof. Christian Grafl; mahkeme dışı yöntemlerin hukuki kapsamıyla ilgili temel bilgileri ve kısa tarihçeyi anlattı.

¹ Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma Uygulamalarını Geliştirilmesi Projesi kapsamında bu ülkeye yapılan çalışma ziyareti öncesinde Avusturya Adalet Bakanlığı mensuplarının ülkemizi ziyaret etmesi ve buradaki uygulamaları yerinde müşahade etmesinin yapılacak çalışma ziyaretinin içeriğinin belirlenmesinde ve verimli olmasında etkili olacağı düşünülerek, 21-22 Nisan 2008 tarihlerinde Avusturya Adalet Bakanlığı yetkilisi Hâkim JOHANNES GASSER ve WELS İl Bölge Mahkemesi Hâkimi ULRIKE NILL Ankara'ya teşrif etmişlerdir. İki gün süren incelemeler sonucunda çalışma ziyaretinde ele alınması gereken konular görüşülmüş ve önceden hazırlanacak soruların İngilizce'ye çevrilerek Avusturya makamlarına iletilmesi kararlaştırılmış, bu doğrultuda tüm katılımcıların görüşleri alınarak bir soru listesi hazırlanmış, bu liste İngilizceye çevrilerek Avusturya makamlarına gönderilmiştir. Böylece Avusturya'ya yapılacak ziyaretin sağlıklı bir şekilde plânlaması sağlanmıştır. Avusturya Adalet Bakanlığı Misyonu Ziyareti Raporu, 21-22 Nisan 2008

Pazartesi günü üçüncü konuşmacı olan, Adalet Bakanlığı görevlisi Johannes Gasser; Avusturya savcılıkları ve mahkemelerinde uygulanan alternatif yöntemlere ilişkin istatistik bilgilerini sunup, bunların yorumunu yapmıştır.

Adalet Bakanlığında yapılan ilk toplantıda Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürü sayın Dr.Wolfrang Bogensberger heyetimize son derece sıcak bir karşılama ile kısa bir hoşgeldin konuşması yapmıştır. Tarihi bir binada gerçekleştirilen bu toplantı salonu 1938'den itibaren bu amaca özgü olarak kullanılmaktadır. Sala Terrena salonu, Türklerin Viyana kuşatmasından sonra yapılmıştır.

Ceza İşleri Genel Müdürü Dr. Wolfgang BOGENSBERGER Genel Müdür konuşmasında; “Türkiye’de uzlaştırma uygulamaları yeni başlamış olmasına karşın bizim bu konuda yaklaşık 25 yıllık bir tecrübemiz bulunmaktadır. Uzlaşma uygulamalarının başladığı bütün ülkelerde yaşanan sorunlar birbirine benzemektedir. Bu nedenle, birlikte yapacağımız bu çalışmanın çok faydalı olacağına inanıyorum. Avusturya’da uzlaştırma uygulamaları üç aşamada gelişmiştir. İlk aşama, uzlaştırma uygulamalarının başladığı 1980 ve 1989 yılları arasındadır. Bu dönemde ilk uzlaştırma uygulamaları çocuklar bakımından gerçekleştirilmiştir. Gençlik Mahkemelerine uygulanan bu modelde, bilimsel araştırmalara da yer verilerek suretiyle sistem işletilmeye başlatılmıştır. Daha sonra 1989’da yapılan yasal düzenlemeyle uzlaştırma uygulamalarına tam olarak bir geçiş yapılmıştır. Sonraki dönemde yapılan uzlaştırma uygulamalarının başarısı da dikkate alınarak 2000 yılında yetişkinler bakımından da uzlaştırma uygulamalarına başlanmıştır. Ben 1990 yılında Çocuk Mahkemesinde hakimdim. Bu konuda bizzat uygulamalar yaptım. Şimdi genel müdürlükteyim. 11 yıl süreyle uygulanan bu sistem 2000 yılında yetişkinlere de teşmil edilmiştir. Yeni Ceza Muhakemesi Kanununda bu konuda açık hükümlere yer verilmiştir.

Hafta boyunca Avusturya'daki uzlaştırma uygulamalarına ilişkin size hem teorik hem pratik ayrıntılı bilgiler verilecektir. Biz sizlere büyük ve küçük şehir arasındaki farklılıkları görmeniz açısından programı "Viyana" ve "Wels" şehirlerinde yaptık. İki gün boyunca Wels'te incelemelerde bulunacaksınız.

Uzlaştırma konusunda Türkiye kendi tecrübelerini ve hukukî alt yapısını dikkate alarak kendine özgü bir düzenleme yapacaktır. Ancak burada elde edilecek tecrübelerin bu konuda size çok faydalı olacağına inanıyorum." demiştir.

Prof. Dr. Christian Grafl (Viyana Üniversitesi; christian.grafl@univie.ac.at):

Üniversitede öğretim görevlisi olan **Prof. Dr. Christian Grafl**, power point ortamda gerçekleştirdiği sunumda (**Bkz. Ek-2**) aşağıdaki hususlara değinmiştir:

"Mahkeme dışı uzlaşmanın ilk örneklerini 1971 yılında tanımaya başladık. Bunlar daha çok ceza kanunundaki uyuşturucu suçlarına ilişkindi ve daha çok kamu davasının açılmasının ertelenmesi şeklinde idi. Avusturya'da 1981 yılında oluşturulan ve 1989 yılına kadar devam eden süreçte gençlik mahkemeleri uygulamalarıyla alternatif yöntemler devreye girdi. 1 Ocak 1989 tarihinde yine gençlik mahkemelerinde uygulanmak üzere kanuni temele kavuşturuldu.

Bu seçenek önlemlerin (14 – 18 yaş) ve (18 – 21 yaş) gruplarındaki başarısı dikkate alınarak 01.01.2000 tarihinden itibaren yetişkinler bakımından da uygulama alanı oluşturulmuştur. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 198'inci maddesinde düzenlenen mahkeme dışı çözüm yöntemleri ile uygulama yasal olarak başlamıştır. Ceza Muhakemesi Kanununda 2008 tarihinde yapılan değişiklikle de bunlar içeriği aynı olmakla birlikte farklı maddelerde yeniden düzenlenmiştir.

Kural olarak mahkeme dışı uzlaşma için aranan iki temel şart vardır. Hafif ve orta ağırlıkta bir suç olması ile ceza tatbikinde uygulanması gereken tüm usul kurallarının istisnasız bir şekilde uygulanmasıdır. Hem savcının hem de hâkimin bu seçenek önlemlere başvurabilme hakkı mevcuttur.

Seçenek önlemlerin temel amacı failin topluma yeniden kazandırılmasıdır. Bu yöntemi uygulamak, eylemin suç olmaktan çıkarılması amacını taşımamaktadır. Kişiye bir şans verip yeniden topluma kazandırılmasını sağlamaktır. Amaç ve ana prensip, mağdurun haklarının korunması ve bunun en iyi şekilde faile izah edilmesidir.

Avusturya'da suç işleme oranı son otuz yılda iki katı artmasına karşılık mahkûmiyet oranları bu oranda artmamıştır. Özellikle 1999'dan sonra mahkûmiyet oranlarının neredeyse yarı yarıya azaldığı görülmektedir. Bunun nedeni 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren hem çocuklar hem de yetişkinler bakımından seçenek önlemlerin uygulanmaya başlanmasıdır.

Yüz bin kişi üzerinde yapılan bir araştırmada, son yıllarda suç oranının sekiz bine çıktığı görülmüştür. Polisin bizzat kişilerin sorgusunu yaptığı soruşturma sayılarının iki binden üç bine çıktığı görülmekle birlikte yargı alanında işlerin giriş ve çıkışının azalan bir grafikte seyrettiği tespit edilmiştir. Bu durumun sebebi yargıda alternatif çözüm yollarının devreye sokulmasıdır. **Ek-2'de** birinci grafikte görülen mavi alan olayları, sarı alan ise kişileri göstermektedir. İkinci grafikte, suç faileri kırmızı ile gösterilmiştir. Son yıllarda failerde artış bulunmaktadır. Mavi rengin anlamı ise mahkûmiyetlerin azalmasıdır. Bunun sebebi uygulanan mahkeme dışı çözüm yöntemleridir. Üçüncü grafikte ise 1989 yılından itibaren bu sistemin uygulanmaya başlaması ile birlikte toplam rakamların 62 binden 41 bine düştüğü görülmüştür. Seçenek önlemlere başvurulma sayısı ise 23 bin olmuştur. Bu grafikte renksiz alan seçenek yaptırımları, mavi renkler ise mahkûmiyetleri ifade etmektedir. Dördüncü grafikte de, senelere dağıtılmış ceza miktarları görülmektedir. Bunlar para cezası ve

kesinleşmiş tecilli para cezalarından ibarettir. Uzlaşma yapılmış suçlarda daha çok para cezası uygulanırken 2000 yılında yasanın yürürlüğe girmesi ile birlikte uygulanan alternatif yöntemler para cezalarının yerine geçmiştir. Özellikle verilmiş olan hapis cezalarının çoğalmamış oluşu sistemin uzlaşmaya yatkın olduğunu göstermektedir.

Yuvarlak grafikte mavi – kırmızı bölüm bölge mahkemelerinde yargılaması yapılan suçları göstermektedir. (% 69 - % 19); Mavi - Yeşil alan savcılık aşamasını (% 80), diğer % 20'lik alan ise mahkeme aşamasını göstermektedir.

Uzlaşmanın çeşitlerini şöyle özetleyebiliriz.

1- Para cezası (madde 200)

2- Toplum hizmetleri (madde 201)

3- Ceza davasının ertelenmesi (madde 203; belli şart ve durumların oluşması ve öngörülen süre dahilinde davanın açılmamasına karar verilebilmektedir.)

4- Mahkeme dışı anlaşma (madde 204)

Yukarıda sayılanların tümünde savcı ya da mahkeme, önüne gelen dosya ile ilgili karar verebilmektedir. Mutlaka failin bu yöntemlerden birisinin isteyip istemediğinin sorulması gerekir. İstatistiklere bakıldığında, % 50'sinin para ödenmesini kabul ettikleri, % 27'si hakkında belirli sürelerle dava açılmasının durdurulduğu, % 17'sinin mahkeme dışı uzlaşmaya sevk edildiği, % 4'ünün belirli süre şartına bağlı olarak yükümlülüğe tabi olduğu ve dava açılmasının ertelendiği, % 6'sına kamuya yararlı toplum hizmeti yapılması için teklif götürüldüğü görülmektedir.

Seçenek önlemlerden hangisinin uygulanacağı konusunda failin yaşı büyük önem taşımaktadır. Hangi metodun seçileceği kişinin yaşına bağlıdır. % 60'ı mahkeme dışı yöntem olarak toplum hizmetini benimsemiştir. Uzlaştırma ve toplum yararına çalışma genellikle çocuk suçlular bakımından tercih edilmektedir.

Alternatif yöntem uygulanan suç yapısının % 50'si tam olarak bilinmemektedir. % 30 oranında alkollü araç kullanımı ve trafik suçları % 10 oranında da dükkan hırsızlığı (ev hırsızlığı ağır bir suç olduğundan alternatif yöntem uygulanmamaktadır.) suçundan olmaktadır.

Suç işlenmesi neticesinde mağdurun istekleri göz önünde bulundurulmaktadır. Kural olarak seçenek önlemlerin uygulanması için mutlaka mağdurun zararının giderilmesi gerekmemektedir. 2007 yılında savcıya cezanın durdurulması için verilen şart, önceleri “*mağdurun zararının ödenmesi mümkünse*” ibaresi doğrultusunda yerine getirilirken sonraları bu uygulamanın kötüye kullanılması sebebiyle kanuna bir kriter getirilerek mağdur için “ *faydalı ve zorunlu ise*” bir başka deyişle “*mümkünse ve gerekli ise*” kriteri getirildi. Bu önemli bir gelişme idi. 1 Ocak 2008'de yapılan bu cümle değişikliği ile % 48 olan tazminatın oranını yükseltmek için bir hamle yapıldı. “*Eğer özel sebeplerden dolayı istisna olmak üzere mağdurun zararının ödenmesi koşulu*” getirildi.

Ancak, uygulamada mağdurun zararının tazmini konusunda oransal olarak fazla bir artış olmamıştır. Netice olarak çok fazla bir fark olmadığını gördük. İmkani olan fail bunu yaptı, olmayanda yapamadı. Başka deyişle yasa değişikliğine rağmen diversiyon uygulanan olayların yalnızca % 48'inde mağdurun zararı karşılanmaktadır. Ana kural peşin ödeme, taksit dayalı ödemede mümkündür.

Alternatif metod ile tazminat arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Mağdurun zararının tazmini ve diğer zararının yerine getirilmesi gerekmektedir. Özellikle 2007 yılında yapılan değişikliğin istatistiklere % 1 oranında yansıdığı görülmüştür.

Örneğin, genç birisinin vagonları çizmesi olayında, parası olmadığından ötürü tüm vagonları boyama yapması şeklinde bir toplum hizmeti şeklinde olabilir.

Savcılıkta başarısız olan bir uygulama sebebiyle dosya mahkemeye intikal ettiği takdirde alternatif yöntemlerin uygulanmasına engel bir durum bulunmamaktadır.

Avusturya Adalet Bakanlığı yetkilisi Hâkim Johannes GASSER konuşmasında:

“Savcı ya da Hakim 4 alternatif çözüm yönteminden birisini kişiye teklif eder. Kişi kabul ederse bu yöntem uygulanır. Fail bu teklifi kabul etmek istemeyebilir. Teklif kabul edilirse işlem durdurulur, dava açılmaz. Örneğin savcının faile belli bir miktar para ödemesini teklif etmesi durumunda failin bunu kabul etmemesi hâlinde ceza takibatına devam edilecektir. Eğer fail bu teklifi kabul ederse, savcı takipsizlik kararı vermektedir. Fail bu teklifi kabul etmek zorunda değildir. Ancak eğer fail para cezası teklifini kabul ettiyse, teklif edilen para cezasını ödemekle yükümlüdür.

Diğer seçenek önlemler bakımından da uygulanan prensipler, birbirine benzemektedir. Aynı kurallar geçerlidir. Yani, eğer savcı toplum yararına çalışma teklif ettiyse ve fail bunu yerine getirdiyse, takipsizlik kararı verilecektir. Yine faile belli bir süre verilmesi durumunda bu süre içinde yeniden suç işlemezse, savcı takipsizlik kararı verecektir.

Uzlaştırma işlemleri Neustart tarafından yerine getirilmektedir. Neustart tarafından uzlaşmaya ilişkin bir rapor hazırlanmaktadır. Eğer bu raporda, uzlaşmanın gerçekleştiği yazıyorsa, savcı takipsizlik kararı vermektedir.

Seçenek önlemleri hâkimlerin de uygulaması mümkündür. Ancak, uygulamada genellikle seçenek önlemler savcılar tarafından uygulanmaktadır.

Yetişkinlerde 5 yıla kadar olan suçlarda uzlaşma mümkündür. Suçlar bakımından bir sınırlama yoktur. Ancak ağır suçlar kapsam dışındadır. Kanun’da gençlere yönelik bir sınırlama olmamasına rağmen cinayetlerde alternatif çözüm yöntemi uygulanmasına prensip olarak başvurulmaz. Dolayısıyla kusurun ağırlığı dikkate alınır.

Ben size konuya ilişkin bir kısım istatistiki verileri aktarmak istiyorum. **(Bkz. EK-3)**

Özet olarak sunulan aşağıdaki bilgilerin dikkat çektiği görülmektedir.

Toplam hükümlü sayısında yıllara göre bir azalma sözkonusudur. Özellikle gençlerin işlediği suçlarda da azalma bulunmaktadır. Örneğin; 1980-1990 yılları arasında % 58’lik bir gerileme görülmektedir. (1. grafik)

1989 – 1990 yılları arasında seçenek önlemlerin uygulanması bakımından çocuklarda mahkumiyet sayısı 8.736’dan 3.639’a düşmüştür. Bu sayı yetişkinlerde ise 61.000’den 41.000’e yaklaşık % 50’lik bir düşüş şeklinde gerçekleşmiştir.

İşlenmiş suçların dağılımına göre tabloda özellikle hayata ve vücut bütünlüğüne dair suçlarda 1999 ila 2007 yılları arası mukayese edildiğinde % 50’lik bir gerileme görülmektedir. Avusturya’da prensip olarak cinsel suçlarda da uzlaşma mümkündür. (2. grafik Yetişkinler için)

Keza gençler için olan 3. grafikte de benzer bir azalma olduğu göze çarpmaktadır. 2007 yılında gençlere verilen cezaların dağılımında % 34.7 oranında tecilli hapis cezaları, % 26.4 oranında da para cezaları olduğu görülmektedir. Tek tip cezalar daha çok gençlere yönelik verilmektedir. Aynı yıla ait gençlere verilen cezalarda çeşitli farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Örneği para cezası % 16.1’dir. Bunun sebebi gençlerin çoğunlukla iş sahibi olmamaları ve ekonomik yönden zayıf bulunmalarındır.

1996-2007 yılları arasını içeren ve tablo şeklinde sunulan grafikte polise yapılan şikayetler ile sürecin takibi ve uygulanan alternatif çözüm yöntemleri arasındaki ilişki gözler önüne serilmektedir. Polise yapılan şikayetlerin ancak % 60’ının failin bulunduğu görülmektedir. Fail sayısı 200.000’in üzerindeyken hüküm giyenlerin sayısı 1996’da 66.000 civarında iken 2000 ila 2007 yılları arasında 40.000’ler civarında bulunmaktadır. Bunun sebebinin 2000 yılından itibaren devreye sokulan alternatif çözüm yöntemleri olduğu ifade edilmiştir. Nitekim, “Diversion” teklif edilen sayıların 45.000 ile 50.000 arası olduğu görülmekte, teklif sonucu anlaşma ile sonuçlanan sayıların da aynı rakama yakın olduğu göze çarpmaktadır. İstatistiklere göre sanki Diversiona sevk edilen hemen hemen her dosyanın olumlu sonuçlandığı gibi bir anlam çıksa da yıl içerisinde yapılmış olan devirlerin anlaşma sayıları içersinde bulunduğu ifade edilerek bu duraksamanın önüne geçilmiştir.

Yine grafiklere göre 1999'da hüküm giyen şüpheli sayısı % 30.2 iken 2007 yılında bu oran % 17.9 dur. Yine başka bir grafikte 2003-2007 yılları arasında uygulanan Diversion yöntemlerinin yıllara göre dağılımı ve birbirleri arasındaki ilişki gösterilmektedir. Oranlardan anlaşıldığı üzere alternatif çözüm yöntemi olarak benimsenen 4 yöntemin de yetişkinler ve gençler açısından uygulanmasında artış görülmüştür. Örneğin 2004 ile 2007 yılları arasında gençlerde 74.3 oranında toplum hizmetleri bakımından bir artış söz konusudur.

Alternatif metodların uygulamasının mercilere göre dağılımı da dikkati çeken diğer bir etkidir. Örneğin Savcının doğrudan uyguladığı Diversion yöntemi 2007 yılında 4.000 civarında iken yine Savcının yerel mahkeme de durdurduğu dava sayısı 31.000 civarındadır. Yerel mahkeme 8.000, sorgu hakimi 221, mahkeme ise 1.385 olayda bu yönteme başvurmuştur. Sayıların toplamı 45.317' dir.

2007 yılında alternatif metodların kendi aralarında dağılımına bakıldığında mahkeme dışı uzlaşmanın % 20, para cezası yönteminin % 49 civarında olduğu görülmektedir. Yapılan tekliflerin % 21'inin başarısızlıkla sonuçlandığı tespit edilmiştir. Tüm bu söylenenler yetişkinler içindir. (Bkz. ilgili grafik) Aynı yıl için gençler bakımından konu irdelendiğinde toplum hizmetlerinin % 36.13 oranında yüksek olduğu görülmekte, para cezasının % 12.14'lerde seyrettiği görülmektedir. Mahkeme dışı uzlaşma gençlerde % 33.59, başarısızlık oranı % 12.96' dır. Bu söylenenler 18 yaş altı grup için geçerlidir. (Diğer gruplar ve ayrıntılar için Bkz. ilgili grafik)

2007 yılında uygulanan Diversion yöntemlerinde teklif sayısında 45.317, geçici olarak vazgeçmenin 28.392, başarısızlığın 8.280, kesin vazgeçmenin ise 46.567 olduğu görülmektedir. (Bkz. ilgili grafik)

Tazminatın ödeme şekli konusunda çıkarılan grafik incelendiğinde 2007 yılı için yapılan değerlendirmede, zararın bulunmadığı ya da yapılan anlaşmadan önce tazmin edildiği vakaların oranının % 29.13; mağdurun talepte bulunmamasına rağmen 3. şahısların ödemiş olduğu vakaların % 32.94 (örneğin trafik kazaları gibi); mağdurun failden kesin olarak tazminat isteğinin bulunduğu ve bunu şart olarak gördüğü vakaların %18.60; uzlaşmanın olabilmesi için hakim ya da savcının tazminat şartı koşmadığı vakaların %19.33 olduğu gözlenmektedir. (Bkz. ilgili grafik)

Alınan ödemelerin toplamı veya başka bir deyişle bütçeye giren para 2007 yılı açısından değerlendirildiğinde para cezasının ön sırada yer aldığı görülmektedir. Failden masraf olarak alınan miktarın % 69 oranında olduğu görülmektedir. Maddi durumun müsait olmayışı alternatif çözüm yöntemlerinin uygulanmasına mani değildir. Uygun olan diğer yöntemler şartları varsa uygulanabilir.

2. Gün- 21 Nisan 2009 Salı-saat:09.30

Dr. Werner Pleischl (Vivana Bassavcısı) werner.pleischl@justiz.gv.at konuşması:

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından takdimi yapılan Dr. Werner, aynı zamanda başsavcıdır. İyi bir teorisyen ve pratik uygulamaları da bilen bir kişidir. Kanun yapım sürecinde rol almıştır.

Onun sunumunda aşağıdaki hususlara yer verilmiştir.

“Seçenek önlemler klasik yargılama yöntemine göre çok daha ucuz ve hızlı bir şekilde yaptırım uygulanmasını sağlamaktadır. Seçenek önlemlerin amacı bir eylemin suç olmaktan çıkarılması değildir. Asıl amaç, failin kendi iradesiyle suçun etkilerini gidermesidir. Failin her zaman yargılanmayı isteme hakkı bulunmaktadır. Seçenek önlemlerin diğer bir amacı, mağdurun zararının giderilmesidir. Mağdurun zararının giderilmesi ceza adalet sisteminde gittikçe daha fazla önem verilen konulardan birini oluşturmaktadır.

Geleneksel ceza adalet sistemi mağdurun zararlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır. Failin cezalandırılması da mağdurun zararlarını giderememektedir. Seçenek önlemler mağdurun zararının giderilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Seçenek önlemlerin diğer bir amacı ise mahkemelerin iş yükünün azaltılmasıdır. Bu nedenle, seçenek önlemler genellikle savcılık aşamasında uygulanmaktadır.

Seçenek önlemlerden biri olan uzlaştırmanın temel amacı ise mağdur ve fail arasındaki çatışmanın giderilerek toplumsal barışın sağlanmasıdır. Bunun için failin suç işlediğini ikrar etmesi zorunlu değildir. Ancak, fail haksızlık teşkil eden eylemi yaptığını kabul etmeli ve bunun sorumluluğunu üstlenmelidir. Uzlaştırma hafif ve orta ağırlıktaki suçlarda ceza yargılamasına alternatif bir yöntem olarak uygulanmaktadır.

Özetlersek, ana ilke, özgür iradedir. İkincisi, hasarı yerine getirmek ve düzeltmektir. Üçüncüsü, yargının iş yükünü azaltmaktır. “*Diversion*” kelimesi alternatif çözüm yöntemlerini ifade eden bütüncül bir yaklaşımdır. Üst bir şemsiye kavramdır. Bütün bunların amacı hukuki barışın sağlanmasıdır. Suçu kabulden ziyade fiilden doğan sorumluluğun kabulü esas olmalıdır. Savcılığın dava açmasına karşı bir alternatif yöntemdir. Kanuni düzenlemelerimize bakıldığında asıl amacın basit ve orta derecedeki suçluluğu azaltmak olduğu görülmektedir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bu yöntemin uygulanmasına elverişli değildir. Prensip olarak 3 yıl, istisna halinde 5 yıla kadar olan suçlarda ‘*Diversion*’ mümkündür.

Seçenek önlemlerin uygulanması için tüm seçenek önlemler bakımından geçerli bazı şartlar bulunmaktadır. Buna göre, seçenek önlemlere başvurabilmek için, fail ağır bir kusur altında olmamalı, işlenen suçtan ötürü bir kişi ölmemeli, seçenek önlemler cezanın genel ve özel önleme amaçlarını gerçekleştirmeli ve olay dava açılabilir kadar aydınlatılabilir. Başka bir deyişle delillerin toplanması suçun işlenip işlenmediğinin duraksamaya yer vermeyecek biçimde tespiti şarttır. Öyle ki şartlar yerine gelmediği zaman bir başka deyişle sevk edilen alternatif yöntem başarısızlığa uğradığı zaman dosya tamamlanmış haliyle dava açılabilir nitelikte olmalıdır. Savcının yönlendirmesi ve sonrasında başarısızlığın olması durumunda eğer dosya da delil de toplanmamışsa geçen süreç içerisinde delillerin kaybolması muhtemeldir ve dava açılmama tehlikesi ortaya çıkar. Ülkemizde kimi savcılar bu yönüyle haklı olarak eleştiri almaktadır ve bizimde en çok zorluk yaşadığımız konuların başında gelmektedir.

Diversion’un türleri şunlardır:

1- *Bir ya da iki yıl deneme süresine tabi tutmak*; Denetimli serbestlik süresi içinde ceza takibatı durdurulmaktadır. Deneme süresi içinde bir zararın giderilmesi koşuluna tabi tutma, ya da bir denetim uzmanının görevlendirilmesi şeklinde olabilmektedir. Bu yöntem, en basit suçlarda düşünülmüş yöntemlerden birisidir. En çok yaralamalı trafik kazalarında uygulanmaktadır. Geçtiğimiz bir yıl içerisinde gerçekleşen 8.000 civarındaki olay bu şekilde çözümlenmiştir.

2- *Para yaptırımı*; Savcılık tarafından verilmektedir. Özellikle işyerlerinden hırsızlıkta sıkça uygulanmaktadır. (Bakkal ve market hırsızlıkları) Evden hırsızlık ağır bir suç olduğundan bu kapsama dahil değildir. Savcı süre verir, Türk hukukundaki ön ödemeye benzer şekilde tebligat yapılır, süre verilir, muhatap olan failde ceza almamak için para cezasını öder ve olay çözülür. Savcılık faile bir yazı yazmakta, belirli bir miktar parayı belli bir süre içinde ödemesini istemektedir. Bu yazıda ayrıca eğer parayı ödemezse hakkında dava açılacağı da yazılmaktadır. Genellikle uygulamada bu paranın ödendiği görülmektedir. Şartlı ön ödeme bulunmamaktadır. Yargılama yerine para cezası yöntemi tercih edilir. Böylece ceza mahkemelerinin iş yükü ortadan kalkmaktadır. Yılda 22.000 civarında olay bu şekilde çözümlenmiştir.

3- *Kamu yararına çalışma*; Failin işlediği suçun etkilerini gidermesine imkân sağlanmaktadır. Örneğin; Trafik kazasında yaralanan bir kişinin hastanede teknik ve bilimsel

uzmanlık gerektirmeyen bir alanda çalıştırılması (temizlik gibi) buna örnek olarak verilebilir. Bazen kamu yararına çalışma insanlara makul bir yaklaşım olarak gelmemektedir. Çünkü, birincisi bu çalışma uzmanlık gerektirir, ikincisi ise suçluların kamuda çalışması hoş görülen bir davranış biçimi değildir. Bir olay yaşanmıştı. Ünlü bir kaleci resmi bir futbol müsabakası sırasında hücum oyuncusuna kasti yumruk atmıştı. Kaleciye, gençlere futbol antrenmanı yaptırması şeklinde bir teklif yapıldı. Ancak kaleci ısrarla bunu yaralama amacıyla yapmadığını söylüyordu. Ama fiili kabul ediyordu. Bununla birlikte Diversion teklifini kabul etmedi, dava açıldı, yargılandı ve beraat etti. Yani bu olaydan şu sonucu çıkarmak mümkün olabilir. Her somut olay biçimi kendi içinde değerlendirilerek kamu yararına çalışma yöntemi bakımından faydalı örnekler çıkarılabilir. Kamu yararına çalışma, kamusal faaliyet gösteren bir kurumda yapılmalıdır. Genellikle bu yöntem sosyal kurumlarda gerçekleştirilir. Basit yardımcı işler niteliğinde olabilir. Evsiz barksız kişilerin kaldığı kurumlar, aş evleri gibi Avusturya'da binin üzerinde bu gibi kurumlar bulunmaktadır. Örneğin, hastane bölümlerinin temizlik işlerinde çalıştırılabilirler. Azami 240 saat verilebilir. Bu süre haftada 40 saati ve günde 8 saati geçmeyecek şekilde uygulanabilir. Şüphelinin başka bir işte çalışması durumunda bu yöntemin uygulanıp uygulanmayacağı dikkate alınmak zorundadır. Bu çalışma tamamlandıktan sonra kişi ceza almaz. Amaç, faili topluma kazandırmaktır. Özellikle, gençler ve yetişkinler bakımından uygulanmaktadır. Genelde bu yöntemin uygulandığı kişiler işsiz ve sosyal entegrasyonu olmayan ya da zayıf olanlardır. Bu bakımdan onlar içinde bu yöntem faydalı olabilmektedir. Bu şekilde bazı failer belirli bir meslek de öğrenebilmektedirler. Savcılar bu yöntemle mesafeli yaklaşmaktadırlar. Sebebi, belirli bir zaman aldığı, işin bitmemiş gözüktüğü ve prosedürün uzunluğu gibi faktörlerdir. Ayrıca, faili gönderecek bir kurum bulunması da bu uygulamayı zorlaştırmaktadır. Oysa ki asıl olan bu kişilerin topluma kazandırılmasıdır. Bence bu yöntemi uygulayan savcılara özel puan vermek gerekir. Avusturya'da herkes ne kadar iş bitirdiğine bakmaktadır.

4- *Mahkeme dışı uzlaşma*; Uzlaştırmanın temel amacı mağdur ile fail arasındaki çatışmanın giderilmesidir. Uzlaştırma sürecinin başlayabilmesi için mağdurun bunu kabul etmesi gerekmektedir. Eğer mağdur kabul etmiyorsa, diğer seçenek önlemler düşünülmelidir.

Mağdur fail anlaşması diye de tanımlanan bu yöntemle ilgili ülkemizde oluşan bir tecrübe birikimi bulunmaktadır. Genel düşünce mağdur ile failin sistem dışında uzlaşmasıdır. Aslolan mağdurun iradesidir. Uzlaştırma Neustart kurumunda çalışan profesyonel uzlaştırmacılar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kurum hem uzlaştırmaya hem de kamu yararına çalışmaya ilişkin kararları yerine getirmektedir. Bu kurumda çalışan kişiler çalıştıkları alanda oldukça tecrübe sahibidirler.

İki temel görevi vardır. Birincisi, mağdur fail anlaşmasını sağlamak, ikincisi kamu yararını çalışma işlemlerini düzenlemek. Bu kuruluş bizim ihtiyaçlarımızı dikkate alacak şekilde kurulmuştur. Burada yetişmiş insan gücü bulunmaktadır.

Uzlaştırma sürecinde mağdura ne yaşadığını anlatma fırsatı verilmelidir. Yine fail de hiçbir şekilde uzlaştırma sürecine katılmaya zorlanmamalıdır. Uzlaştırma sürecinin sonunda genellikle failer mağduru anlayarak zararları gidermek istemektedirler. Yine, bir uzlaştırma sürecinde failin alkol sorunu olduğu anlaşılması durumunda uzlaştırmacılar faili ilgili kurumlara yönlendirmektedirler. Uzlaştırma bakımından çok başarılı sonuçlar elde etmekteyiz. Uzlaştırma fail ve mağdur arasındaki uyuşmazlığın temel nedenlerinin giderilmesini sağlamaktadır. Uzlaştırma sayesinde fail dışlanmaktan kurtuluyor.

MFA sisteminde mağdurun duygularını doğrudan şüpheliye aktarma fırsatı bulunmaktadır. Bu basit bir olay olabileceği gibi komşu kavgalarına benzeyen karmaşık olaylarda da uygulanabilmektedir. Bu sistemin zayıf tarafı edimin yerine getirilip getirilmediğinin her zaman tam olarak kontrol edilemeyesidir. Güçlü yanı ise iyi bir danışmanlık hizmeti verilebilmesidir. Örneğin, köye yeni yerleşen evli çift olan gençlerin ilk

gün yatak odasına hayvan pisliği konulan bir olay başımıza geldi. Biz bu olayda taraflar arasında uzlaşmayı sağladık ve bu suretle toplum barışı daha ilk günden sağlanmış oldu.

Uzlaşma müzakerelerinde pazarlık yapma gücü vardır. Gençlerde % 90 oranında başarılı olunmakta, yetişkinlerde ise bu oran 2/3 oranında olabilmektedir. Genel olarak % 80 oranında bir başarı göstergesi bulunmaktadır. Uygulamada tarafların bazılarının kapalı, kimilerinin ise açık ve şeffaf olmaları savcıların diğer taraf için ayrıcalık yaptıkları kanaatini güçlendirmektedir. Oysa ki tarafların yapılarından kaynaklanan bu aksaklıkların giderilebilmesi ve uygulamanın yerleştirilebilmesi için daha çok gayret gösterilmesi gerekmektedir. Bizler seminerlerde bu hususları sürekli vurgulamaktayız.

MFA yönteminde edimi kontrol edememek en büyük handikaptır. Çünkü, iki kişi arasındaki uygulama çoğunlukla bilinmemektedir. Örneğin, 120 km/h hızla giden bir sürücünün meydana getirdiği bir otomobil kazasında ağır bir bacak yaralanması olmuştur. Savcı şüpheliye 2.200 Euro idari para cezası vermiştir. Şüpheli bu parayı ödemiştir ve dava bitmiştir. Oysa ki olayda yeterli olay yeri incelemesi yapılmamıştır. Olay otobanda değil, otoyola bağlantılı bir yolda meydana gelmiştir. Dolayısıyla hız sınırı fazladır ve ağır bir kusur söz konusudur. Bu durumda Diversion'un uygulanmaması gerekmektedir. Ancak bu husus sonradan anlaşılmaktadır ve ne yazık ki ağır bir kusur vardır ve mağdur bacağını kaybetmiştir. ama geriye dönüş yoktur. Burada asıl önemli olan savcının her soruşturmada delilleri en ince detayına kadar araştırması ve elde ettiği netice doğrultusunda uygun yöntemi uygulaması ya da dava açmasıdır.

Mağdur fail uzlaştırmasından ziyade mağdur fiil uzlaştırması söz konusudur. Mağdur kabul etmiyorsa uzlaşma meydana gelmez. Kanun'da bilerek mağdurun rolü konusunda net bir açıklama yapılmamıştır. Burada mağdurun zararının tazmininde de önemli sıkıntılarla karşılaşmaktadır.

Ön ödeme de hem devlete hem de mağdura para ödenmektedir. Bu savcının elindedir. Mağdurun rızasına da ihtiyaç duyar. Mağdur verilen paraya razı olmazsa ya da memnun olmazsa, dilerse hukuk mahkemesinde dava açabilir.

Süre verilmesi bir uzlaştırma değildir.

Örneğin, çok büyük bir mağazada bir küçük eşyanın çalınması olayında kural olarak MFA yoluna gidilmez. Başka bir yöntem uygulanır. Ancak parlamenterlerin bu sisteme karşı çeşitli eleştirileri olmaktadır. Toplarla serçeyi vurma doğru değildir.

İkinci kez suç işleyenlere ön ödeme ya da para cezası uygulanabilir. Kanun da açık hüküm yoktur. Prensipte bu husus bilerek boş bırakılmıştır.

Seçenek önlemlerde Avusturya'da yaklaşık % 80 başarılı sonuç elde edilmektedir. Uygulamayı geliştirmek için sürekli eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. Avusturya'da seçenek önlemleri özellikle uzlaştırmanın başarılı olduğunu ve uygulanması konusunda genel bir kabul olduğunu söyleyebiliriz.

Seçenek önlemler uygulanmadan önce Avusturya'da yaklaşık 65.000 mahkumiyet kararı verilmekteydi, seçenek önlemlerin uygulanmasıyla bu sayı 45.000'e düşmüştür. Uygulanan seçenek önlem sayısı da yaklaşık 45.000'dir.

Bunlardan 8.000'i belli bir süreyle denetimli süreye tâbi tutulma, 22.000'i para cezası, 3.000'i kamu yararına çalışma ve 10.000'i de uzlaştırma uygulamalarına ilişkindir. Aslında bu sayılar daha az masrafla, daha etkin bir ceza soruşturması yapıldığını ve devletin de bundan bir gelir elde ettiğini göstermektedir.

Dr. Christoph Koss (Neustart Viyana; christoph.koss@neustart.at)
Öğleden sonra

Neustart temsilcisi Dr. Christoph Koss, bu kurumun uygulamaları konusunda heyeti bilgilendirmiştir.

Dr. Christoph Koss konuşmasında (Sunum metni için Bkz. EK-4): “Ben size Neustart'ın onarıcı adalet ve toplumsal yaptırım alanındaki rolü ve faaliyetleri hakkında bilgi vereceğim. Neustart Avrupa'da benzeri olmayan bir kurumdur. 1957 yılında toplumdan bazı kişiler tarafından bir dernek olarak kurulmuştur. Gençlerin işlemiş olduğu suçlarda meydana gelen artış üzerinde halk desteğiyle 1957 yılında kurulan bu kurumun amacı gençleri suç işlemekten korumaktı. Sonraları bu amacı genişleyen kurum yetişkinlere de hizmet verir duruma gelmiştir. Başlangıçta çalışmalar gönüllüler tarafından yürütülmüştür. Şu anda 600 kişi çalışmaktadır. 800'de gönüllü olarak çalışanı vardır. Yıllık bütçesi 34.000.000 Avro'dur. Bu kurum bağımsız olup Adalet Bakanlığı tarafından sübvansede edilmektedir. 15 yerde şubesi bulunmaktadır. Merkezi Viyanadır. Bütçenin % 90'ı Adalet Bakanlığı tarafından verilmektedir. Diğer kısmı ise diğer eyaletlerden elde edilmektedir. Neustart onarıcı adalet alanında çalışmalar yapmaktadır. Özellikle uzlaşma ve kamu yararına çalışma alanında faaliyetler yürütmektedir. Yine, suçun infazından sonra faile yönelik bir takım yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bununla birlikte suç işlenmesinin önlenmesine yönelik bir

takım faaliyetleri de yürütmektedir. 2007'den sonra Almanya'da da bir takım faaliyetleri başlatmıştır.

Toplam 42.000 kişiye hizmet vermektedir. Kuruluşun nasıl organize edilmesi gerektiği bir hayli tartışılmıştır. Kamuoyunun desteği sağlanmıştır. Amaç mağdurlara hizmet etmek ve yardımda bulunmak, önleme çalışmaları yapmak, uzlaşma ve entegrasyon çalışmalarında bulunmak kurumun çalışma prensipleri arasında yer alır.

Uzlaştırma konusunda Almanya'da farklı uygulamalar bulunmaktadır. Norveç'te uzlaştırma hizmeti belediyeler tarafından verilmektedir. Bizim ülkemizde ise bu hizmet, Neustart'ta çalışan profesyonel kişiler tarafından verilmektedir.

Uzlaştırma konusunda kimin çalışacağı konusunda bazı sorulara cevap verilmesi gerekmektedir. Örneğin, uzlaşma alanında çalışacak kurum özel mi yoksa devlete ait bir kurum mu olacak? Burada çalışanlar gönüllü mü yoksa kamu görevlisi olarak mı çalışacak? Uzlaşma konusunda milli bir kuruluş olacak mı yoksa, bölgesel çalışmalar mı yapılacak?

Avrupa'ya baktığımız zaman her ülkenin kendine has bir sistemi olduğunu görüyoruz. Neustart olarak biz kamuoyunu bilgilendiriyoruz. Amacımız fail ve mağdurlara yardımcı olmak özellikle mağdurlar bizim için çok önemli. Avusturya'da yaklaşık 8 milyon kişi yaşamakta, her yıl yaklaşık 300.000 kişiye karşı ceza takibatı başlatılmakta, bunlardan 43.000'i bir mahkumiyetle bitmekte, yaklaşık 45.000'inde ise seçenek önlemler kullanılmaktadır. seçenek önlemlerden 9.300'ünü yani yaklaşık % 21'ini uzlaşma teşkil etmektedir.

Bir suç işlendikten sonra polis dosyayı savcılığa yönlendirmektedir. Savcı, seçenek önlemlerden birinin başvurulacağı yoksa dava mı açılacağı karar vermektedir. Savcı bu dosyada dava açılmasına ya da 'Diversiona' gidilmesi şeklinde bir karar vermesi gerekir. Eğer savcı uzlaştırmayı gerçekleştirmediği istiyorsa dosyayı Neustart'a gönderir. MFA uzlaşmasını talep eder. Savcının görevi bundan ibarettir. Savcı bir uzlaşmaya karar vermesi durumunda uzlaşmanın gerçekleştirilmesi ve sonuçlandırılması bizim görevimize girmektedir. Bu sürece savcı müdahale etmemektedir. Neustart da dosya uzman arabuluculara tevdi edilir. Taraflar çağırılır. Arabuluculuk yapılır

Uzlaşmanın sonucu olumlu veya olumsuz olarak savcılığa bildirilmektedir. Savcı bu sonucu değerlendirmekte, eğer sonucu uygun bulursa, davayı düşürmektedir. Eğer uzlaşmanın sonucu olumsuz ise savcı yine dava açmayabilir. ancak dava açılmayacak bir dosyanın uzlaşma amacıyla bize gönderilmesi mantıklı bulunmamaktadır. Savcı uzlaşma konusunda öneri veya teklifte bulunmamaktadır.

Sevk edilen dosyalar arasında çok çeşitli olaylar bulunmaktadır. Mağdur ve failin yakın ilişkide olduğu, özellikle aile içi uyuşmazlıklar en zor çözülen uyuşmazlık tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzlaşmaya gelen uyuşmazlıkların % 60'ında taraflar birbirini tanıyorlar. Uzlaşma sırasında geçmişte olan olay değil, gelecekte birlikte yaşamak için ne yapılması gerektiği asıl amaç olarak görülmektedir. Bizim temel amacımız sosyal barışın sağlanmasıdır. Zaten hukukun temel amacı budur. Mağdurlar bakımından asıl endişe kaynağı gelecekte ne olacaktır. Mağdur, uzlaşma sırasında bunun çözülmesini istiyor. Aile içi şiddet durumunda uzlaşmaya başvurulmasında genellikle iki uzlaştırmacı çalıştırılıyor. Bunlar taraflarla tek tek görüşüyor. Kadınla kadın uzlaştırmacı, erkekle de erkek uzlaştırmacı görüşüyor.

Uzlaşma ceza yargılamasından tamamen farklı bir süreçtir. Uzlaştırmacının tutumu, uyuşmazlığın çözümü bakımından çok önemlidir. Uzlaşmayla birlikte sorunların bütünüyle çözülmesi mümkün değildir. Ancak, uzlaşma taraflara yeni bir başlangıç yapmalarını sağlayabilir. Uzlaşma sırasında suç ve eylem çok farklı değerlendiriliyor. Uzlaşmadaki temel amaç taraflar arasındaki ilişkiyi düzeltmektir. Taraflar arasında daha çok duygusal edimler etkili olabilmektedir. Bu nedenle çoğu zaman failin mağdurdan özür dilemesi büyük önem taşımaktadır. Sadece özür dilenmesi bile çoğu zaman mağduru mutlu etmeye yetmektedir.

Uzlaştırmacılar sosyal çalışma alanında oldukça eğitimi kişiler, genellikle bunlar hukuk, pedagoji, sosyoloji veya sosyal çalışma alanında akademik bir eğitimden sonra pratik tecrübeler de sahip kişilerdir. Uzlaşma için akademik eğitim yeterli görülmemekte, özellikle pratik eğitim çok önem teşkil etmektedir. Bu nedenle uzlaştırmacı olarak alınan kişiler yeniden eğitime tabi tutulmaktadır. Bu eğitim Adalet Bakanlığı tarafından verilmekte ve bu kişilere bir sertifika verilmektedir. İki yıl süren bu eğitim sürecinde kişiler Neustart'da çalışmaya devam etmektedirler. Bu kişiler ilk yıl bir tecrübeli uzlaştırmacının gözetiminde çalıştırılmaktadırlar.

Savcının Neustart'a dosyayı göndermesine müteakip başlayan yazılı bir süre bulunmamakla birlikte teamülen dosya 3 ay bu kurumda kalır. Bu sreden bir gecikme olması durumunda bunun nedeni bir ara raporla savcıya bildirilmektedir. Bu Şekilde sürenin daha uzatılması mümkündür. Bu 3 aylık sürede bildirimler yapılır, taraflar bir araya getirilir ve çözüm yolu aranır.

Dosyaların Neustart'a savcılıkça gönderilmesi gurur vericidir. Ama bazı savcılar bu durumdan hoşnut değildir. Çünkü dosya uhdelerinde görüldüğünden bahisle eleştiri aldıklarını söylemektedirler. Ben 18 yıldır bu gibi tartışmaların devam ettiğini görüyorum.

Uzlaşmanın suç işlemeye etkisi bakımından Avusturya'da bir araştırma yapılmıştır. Buna göre, uzlaşmaya katılanların uzlaşmadan sonraki üç yıllık süre içinde suç işleme oranları % 10 iken normal mahkeme sürecinden sonra üç yıllık süre içinde bu oran % 22 olmuştur. Neustart'a gelen dosyaların 2/3' başarılı bir Şekilde sonuçlandırılmaktadır.

Uzlaşma sonucunda, taraflara yeniden uzlaşmaya katılır mısınız diye bir soru sorulduğunda bu soruya % 75'i evet, % 10'u hayır, % 15'i ise kararsızım Şeklinde cevap vermiştir. Bu oran uzlaşmadan kaynaklanan memnuniyeti göstermektedir.

Uzlaşma kurumunun bir çok faydaları bulunmaktadır. Bunlar kanımca söyle özetlenebilir. Mağdurun arzu ve beklentilerine cevap verir. Taraflar danışmanlık hizmeti alabilir, verilebilir. Piyasada bunlara destek verebilecek kuruluşlardan da haberdar olabilmektedirler. Genellikle kurumlarla işbirliği içinde olunur ve birlikte hareket etmenin güzellikleri ortaya çıkar. Mağdur doğrudan faile hitap edebilir. Profesyonel sosyal çalışma gruplarından yararlanma firsatı verir.”

3.Gün 22.04.2009 – arşamba - Saat 14.00 Wels –Neustart Temsilcileriyle Görüşme

Elke Schernhammer (Neustart Wels; elke.schernhammer@neustart.at)

Harald Felbermair (Neustart Wels; harald.felbermair@neustart.at)

Monika Peissl (Neustart Wels; monika.peissl@neustart.at)

Franz Hrmedinger (Neustart Wels; franz.hoermedinger@neustart.at)

Sunumlarda aşağıdaki hususlar belirtilmiştir:

“Neustart'ın başındaki kişi aynı zamanda sosyal danışman olarak görev yapmaktadır. Bugün biz sizlere genel bir tanıtım yapacağız. Yarın ise kamu hizmeti veren kuruluşları ziyaret edeceğiz ve hapis sonrası tahliye edilenlerin durumunu göreceğiz.

MFA alanında bizim uyguladığımız üç metot bulunmaktadır. Zaman elverdiği müddetçe örnekleri ile beraber bu yöntemlerin nasıl uygulandığını sizlere anlatmaya çalışacağız.

1- Klasik Metot (**Klassisches Einzel**)

2- İkili görüşme (**Tandem**)

3- Çapraz İkili Görüşme (**Gemischtes Doppel**)

En sık kullanılan metot klasik metoddur. Bu metotta, ilk adım fail ile yapılan görüşme ile başlar. Faille yapılan bu görüşmede suç, neticelerin, sorumluluğu üstlenip üstlenmediği ve bu konuda atılacak adımlar görüşülür. Buradaki en önemli nokta failin sorumluluğu üstlenip üstlenmemesidir. Bu sorumluluk üstlenmesi suçun işlendiğinin ikrar edilmesi değildir. Bu kişinin bir suç işlediğinin bilincinde olmasıdır. Bununla birlikte, kanunda “suçu kabul” şeklinde bir ibare kullanılmıştır. İkinci aşamada mağdurla görüşülmektedir. Mağdurla yapılan bu görüşmede mağdurun yaşadıkları, suçun etkileri ve mağdurun beklentileri konuşulur. Üçüncü adımda ortak görüşme yapılır. Bu görüşmede olayla ilgili sorulara geçilir. Olay detaylı bir şekilde değerlendirilir. Eğer yapılan bu görüşme sonunda taraflar bir anlaşmaya varırsa bu yazılı hale getirilmektedir. Failden yaptığı davranıştan dolayı, mağdurdan özür dilemesi istenir. Anlaşma tutanağa geçirilir ve bundan sonra ne yapılacağına karar verilir. Bu görüşmelere taraflar tamamen şahsi olarak katılmak zorundadır. Kural olarak tarafları bir araya getirmek gerekir. Ancak, mağdur bu görüşmeye katılmak zorunda değildir. Savcı dosyayı gönderdikten sonra ortalama üç ay içerisinde bu işlemin sonuçlanması gerekir. Bu teamüli bir süredir. Kanunda belirtilmemiştir. Savcı, kendisine ihbar veya başka bir yolla gelen dosyayı da aynı süre içerisinde Neustart’a göndermek zorundadır. Dosyaların Neustart’a ne kadar ulaşması ne kadar hızlı ise uzlaşma oranının o ölçüde başarılı olduğunu gördük. Dosya bize gelene kadar en az iki aylık bir süre geçmektedir. Dosyanın gelmesi gecikirse taraflar uzun süre geçtiğinden dolayı artık uzlaşma konusunda da iradelerini kaybedebiliyorlar. Zaman geçince taraflar ilgisiz kalabilmektedir.

Müzakerelere taraflar normal bir davetiye veya tebliğ ile çağrılmaktadırlar. Gelmedikleri takdirde bir kez daha uyarı davetiyesi gönderilmektedir.

Türk Hukukunda uzlaşma teklifi ile başlayan kabul ya da red için ön görülen üç günlük süre sistemin işleyişine engel teşkil edebilir. Avusturya’da bu konuda herhangi bir süre sınırlaması yoktur. Mağdur ve faille görüşme son derece önemlidir. Çünkü, onların düşüncelerini doğrudan alma fırsatı bulunmaktadır. Avusturya’da uzlaşma teklifi ile müzakere iç içe geçen süreçlerden ibarettir. Birbirinden kopuk ve bağımsız değildir.

Her olay ve duruma göre görüşmeler yapılmaktadır. Prensip olarak fail sorumluluğunu kabul etmezse dosya savcılığa gönderilmektedir. Bizim tecrübelerimize göre taraflar müzakereler sırasında ne kadar çok insanla (örneğin avukat vs.) görüşürlerse uzlaşmayı kabulleri de daha kolay olmaktadır. Ancak, sizdeki üç günlük sürenin az olduğunu söylemeliyim.

Bir örnek vermek istiyorum. A, B’nin arabasına zarar verir, suç mala zarar vermedir. Olay; torunu ile gezintiye çıkan yaşlı bir adamın, dar bir sokakta hızlı giden bir arabanın trafik güvenliğini tehlikeye soktuğu gerekçesiyle kaportasına sert bir cisimle zarar vermesidir. A, 65 yaşındadır. Torunu ile sokakta yürürken B’nin kullandığı arabanın normalden fazla süratle geçtiğini düşünmektedir. Ayrıca A, şoför B’nin kendisine küfür ettiğini, hatta uyuşturucu dahi kullanmış olabileceğini iddia etmiştir. Savcı, bu dosyayı Neustart’a sevk eder. Uzlaştırmacı A’yı davet eder. A, gelir. Ancak, kendisini kabahatli görmez ve ifadesine göre emekli olmadan yönetici konumunda birisi olduğunu, herkesin kendisini takdir ettiğini söyler ve kendisini torununu kurtaran dede olarak tanıtır. Çok konuşan, başkalarını dinlemeyen, konuşmayı seven bir yapıya sahiptir. Ancak, amaç barış içinde yaşamaktadır. Tüm bunlara rağmen suçlu olmadığını ve arabanın zararını tazmin edebileceğini söyler. Hasarın tazminine ilişkin teklifte de tamirci bir tanıdığı olduğunu ifade eder. Avusturya’da bir tabir vardır. “*Beni*

yıka ama ıslatma.” demeye getirir. A, gelini polis olmasına rağmen polise ifade vermemiştir. Kendisine ileride gelebilecek hukuki sorunlar bakımından sorular yöneltilmiş ve uzlaştırmacıdan bir hafta süre istemiştir. Süre verilmiş ve belirtilen süre içerisinde uzlaşmayı isteyip istemediğini telefonla bildirmesi istenmiştir. Aynı süre içerisinde A, telefon açarak özür dilemek istiyorum, demiştir. Bunun üzerine sürücü (B) davet edilmiştir. Mağdur pozisyonunda olan B, 35 yaşındadır. A’ya karşı ceza davası açılmasını istemez, ortak bir çözüm konusunda anlaşmaya yanaşır. Ancak, A, yapısı gereği arabayı kendi tanıdığı tamirciye götürmek istediği konusunda çok ısrarlıdır. Bu duruma B, öfkelenir, çok sinirlenir. Müzakere sırasında B, dar sokaktan hızlı geçmek zorunda olduğunu, işe geç kaldığını ve bu sebeple yayaların geçtiği yolu kullandığını belirtir. Yolda giderken, ışık yakıp söndürdüğünü ve 30 Km/h hızla gittiğini söyler. Buna rağmen, A’nın sebepsiz yere sinirlenerek arabanın kapısına darbe vurduğunu, ayrıca uyuşturucu kullandığı iddiasında bulunduğunu söyler. B, arabasını tamir ettirmek istemektedir. Mutlaka profesyonel bir tamirci olması konusunda ısrarı bulunmamaktadır. A ile konuşmak ister. Her ikisine gönderilen ortak bir davetiye sonucunda, bir araya gelinir. Görüşme yapılır. Nihayetinde A, kendisini suçlu bulur ve özür dileyerek suçtan doğan sorumluluğunu kabul eder. B’ye de iltifat eder. Her ikisinin de, müzik dinleme ortak yanları idi, ayrıca A, B’nin babasını da tanıyordu. A, o gün için başka şeylerden dolayı çok sinirli olduğunu ikrar etti. Bu empati karşısında neredeyse birbirlerine karşı çok ilgi duydular ve anlayışla karşıladılar. Sıra tazminatın nasıl karşılanacağını çözümü hususuna geldi. A, tamirci teklifinden uzun süre vazgeçmedi. B, tamirciye kesin olarak gidilsin dedi ve başka bir tamirciden bin Euro teklif aldığını söyledi ve kendisine A’nın 750 Euro vermesi halinde anlaşmaya yanaşacağını belirtti. Şüpheli A, 750 Euro’yu verdi ve anlaşma yapıldı. Her ikisi de memnun bir şekilde ayrıldı, rapor yazıldı ve savcılığa gönderildi.

Örnekte anlatılana benzer şekilde özellikle restoranlardan gelen kavgalarda da bu yöntem sıkça uygulanmaktadır.

Müzakerelerde, duyguların dışa vurulmasına izin verilmektedir. Belirli kurallar vardır. Uzlaştırmacılar, tarafların konuştuklarının içeriğinden sorumlu değildirler. Sadece belirli kuralların uygulanıp uygulanmadığını kontrol ederler.

Şarta bağlı ödemelerde, failin zararının ödeyip ödemediğinin kontrolü, Neustart’ın hesaplarından yapılabilmektedir.

Uzlaştırmacı, sadece görevini yapar. Mutlaka başarılı olmak gibi bir zorunluluğu yoktur.

En önemli şartlardan birisi, özür dileme ve tazmindir. Son kararı, olumlu rapor olsa bile savcı verir. Özür dilemeyenlerin oranı çok azdır. Bizim için en başarılı rapor, failin mağdurdan özür dilediği rapordur. Bizler, kültürel altyapıları mutlaka göz önünde tutarız. Mağdurun, kabul edip etmemesi çok önemli değildir. Kanunda failin suçu kabul etmesi aranmaktadır. Ama uygulamada bu failin yaptığı yanlışlığı idrak etmesi şeklinde algılanır.

Savcı, dosyayı gönderir. Biz ise mağdur ile faili buluştururuz ve anlaşmaya çalışırız. Failin, görüşmede ben şu kadar para veriyorum, tamam bu iş bitsin şeklinde, tek taraflı bir yaklaşımı kabul edilemez. Çünkü, kimse kendi adaletini tesis edecek bir davranış içerisine giremez. Buna Müsaade edilmez.

Neustart açısından, anlaşma raporunda yer alan bilgilerin ve müzakerelerde söylenenlerin, ileride açılması muhtemel davada delil olarak kullanılıp kullanılmayacağı hususuna gelince, şu ifade edilebilir. Biz, gizlilik esasını belirliyoruz, ama yazılı hale getirilen tutanaklar mahkemeye gönderilebilir, bunların kullanılması söz konusu olabilir, uzlaştırmacılar zabıt tutar gibi not almazlar ve dolayısıyla bu konuşulanları mahkemeye vermek zorunda da değildirler. Sadece, yapılmış olan anlaşma kapsamında şahit olarak ifade verebilirler, ama burada da gizlilik esaslarına uyulması gerekir. Tanıklıktan çekilme hakları vardır. İki tarafın rızası olursa tanıklık yapabilirler. Pratikte bugüne kadar uzlaştırmacıların ifadesine başvurulmamıştır.

Uzlaştırmacılar, taraflar arasındaki anlaşmazlığın konusu üzerinde, miktar belirleme işine girmezler, sadece arabuluculuk yaparlar, miktarın yani tazminatın belirlenmesi konusunu anlamada taraflar gösterirlerse, uzlaştırmacılar buna razı olurlar.

İkinci yöntem, Tandem yöntemidir. Çatışmaların uzun bir geçmişi olmadığında ve tarafların çatışma öncesinde birbirlerini tanımadığı zamanlarda bu yöntem başvurulur, tarafların karşılıklı olarak birbirlerini suçladıkları, önceye dayalı husumetlerinin olduğu veya uzun süredir birbiri ile tanışan komşu, akraba, arkadaşlık hallerinde bu metod uygulanmaz. Bu durumda, arabuluculuk öncesi aşama her iki tarafın da katılımıyla gerçekleştirilir. Böylece, her iki taraf da aynı yerde ve aynı saatte bir araya getirilir. Hem fail, hem mağdur davet edilir, aynı mekan ve zamanda görüşmeye başlanır. Önce, mağdur ile konuşulur, fail dinler, ikinci etapta faille konuşulur ve mağdur dinleyici durumundadır. Bunu sağlamak için, oturma planı tarafların göz temasına imkân vermeyecek şekilde olur. Bu sayede, hiç kimse aniden cevap verme baskısıyla karşılaşmaz. Üçüncü adımda, mağdur ve failin birebir konuşmaları istenir. Uzlaştırmacı onları seyreder. Ancak, uzlaştırmacı olaya hakim olmak durumundadır. Dinleyici tarafın ihlali halinde, gerekli uyarı yapılır. Ayrıca önceden de ihtar yapılması zorunludur. Kurallara uyulmazsa, görüşmeler bitirilir ama bu husus çok az olmaktadır.

Taraflar arasında karşılıklı suçlamalar, eksiye nazaran daha az olmaktadır. Bunda kullanılan yöntemin etkisi de bulunmaktadır. Konuşma sırasında ortaya çıkan bir problem varsa daha sonra konuşabilmeleri de mümkündür.

Üçüncüsü, Çapraz ikili metod (Gemischtes Doppel) yöntemidir. Bu metod daha çok aile içi uyuşmazlıklarda uygulanır. Bu metotta iki uzlaştırmacı yer alıyor. Erkek erkekle, kadın kadınla ayrı ayrı görüşüyorlar. Görüşmeler sırasında taraflar arasında bir anlaşma sağlanabilir mi, bu anlaşılmaya çalışılıyor. Daha sonra herkes bir araya geliyor. Önce uzlaştırmacılar özet halinde yaptıkları görüşmelerde kendilerine anlatılanları diğerlerinin duyacağı şekilde anlatıyorlar. Bu aşamada mağdur ve fail herhangi bir müdahalede bulunamazlar. Daha sonra uzlaştırmacıların birbirlerini etkilememiş olduğundan emin olmak amacıyla uzlaştırmacılar taraflara anlatılanların doğru olup olmadığını soruyor. Ardından mağdur ve faille yeniden konuşuluyor ve mağdurla failin konuşmasına izin veriliyor. İki uzlaştırmacı faille mağduru görüşmelerini değerlendiriyorlar. Daha sonra tarafların anlaşılabilir anlaşamayacakları değerlendirilmektedir. Bu süreçte, uzlaştırmacıların tecrübe ve becerileri son derece önemlidir.

Bunlar en sık kullanılan, metotlardır. Uyuşmazlığını asli kaynağını çözmek olanaksızdır. Bazen hizmet veren kurumlara yönlendirme yapılmaktadır. Bugüne kadar, savcılar Neustart'ın gönderdiği başarılı uzlaştırma uygulamaların içeren anlaşma raporlarını geriye çevirmemiştir. Ancak, geriye çevirme yetkisi yasal olarak bulunmaktadır.

Neustart'ın çalışma biçimi ve kurallarını belirleyen bir yönetmelik bulunmamaktadır. Bununla birlikte bugüne kadar olan tecrübeleri içeren ve çok detaylı hazırlandığını düşündüğümüz bir el kitabı vardır. Tamamen kendimiz geliştirdik ve bunu uygulamaktayız. (Söz konusu el kitabı digital ortamda temin edilmiştir. Almanca olan bu metin, UNDP tarafından tercüme edilecektir.)

4.Gün 23.04.2009 – Perşembe- Saat 09.30

Wels Şehri, Kamu Yararına Hizmet Veren Kuruluşu Ziyaret

Volkshilfe Wels:

Rudolf Schwarzbauer ve Herr Kröger

Rudolf Schwarzbauer konuşmasında: Bu kuruluşlara, mahkeme ya da savcı kararı ile dosyalar havale edilmektedir. Adli merciler, kamu yararına hizmetin sadece kaç saat olacağını belirlerler. Yetişkinlerde yılda 240 saati ya da gençlerde 6 ayda 120 saati geçmeyecek şekilde verilmektedir. Söz konusu hizmetin 3 ila 6 ay arasında bitirilmesi gerekir. Pratikte azami rakamlara genelde ulaşılmamaktadır. Ortalama 40-50 saat zaman dilimi ile yetinilmektedir. Hangi durumlarda mahkeme dışı uzlaşma veya kamu yararına çalışmanın iyi olduğu belirlenmelidir. Hırsızlık ve mala zarar vermelerde mağdur ve fail arasında herhangi bir bağlantı olmadığı için, kamu yararına hizmet veren bir kuruluşta çalışma seçeneği tercih edilebilir. Örneğin, işyeri ve marketlerden hırsızlık ve kamuya verilen zararlarda bu seçeneğin uygulanması daha etkindir. Avusturya'da geçen yıl üç bin kişiye kamu hizmeti verilmesi için aracı olunmuştur. Wels şehrinde bu sayı 200 civarındadır. Şimdi size kamu hizmeti verilen ve şu anda ziyaret ettiğiniz kurum müdürünü tanıtmak istiyorum. Kendisi size, buradaki uygulamalar hakkında bilgi verecek.

Kurum Müdürü Herr Kröger konuşmasında : Burası yaşlı insanlar ve sosyal durumu zayıf insanlar için faaliyet gösteren bir dernektir. Kar amacı güdülmez. Kamu yararı esastır. Hedef kitleye ulaşılması gereken yardımlar bulunmaktadır. Biz kurum olarak, Wels Belediyesi ve yukarı Avusturya eyaletinin sözleşmeli partneriyiz. Bu sözleşmeler uyarınca, sübvansede ediliyoruz. Yaşlı bakımı, sosyal açıdan mağdur diyebileceğimiz insanlar ve düşük gelirli personele gönüllü elemanlarımız marifetiyle çeşitli hizmetler veriyoruz. Örneğin, ellerindeki parayla nasıl geçineceklerini gösteriyoruz. En önemli kaynaklarımızdan birisi kullanılmış giysiler, ev eşyaları, oyuncaklar, elektrikli eşyalar, gıda maddeleri vs. sosyal açıdan geliri düşük insanlara ucuz bir şekilde satılmaktadır. Söz konusu bu eşyalar bağış olarak alınır, elden geçirilir, sınıflandırılır. Dört sabit çalışan personelimiz vardır. Bay X, koordinatörümüzdür, ayrıca Neustart tarafından bize yardımcı olarak verilen elemanları çalıştırıyoruz. 2004 yılından bu yana 60 kişi Neustart'tan bize yönlendirilmiştir. Bunlara biz, deneyimlerimizi aktardık ve % 99'undan olumlu sonuçlar aldık. Bunlar, adli merciler tarafından Neustart'a yönlendirilen ve haklarında kamu hizmeti yapma kararı verilen kişilerdir. Bu kişiler, tamir, bakım, dağıtım, tekstil ürünlerini seçmek ve yardım etmek işlemlerini yürütmektedir.

Bunların bizim kurumda normal çalışan kişilerle aynı konuma girmeleri ve aralarında hiçbir fark gözetilmemesi önemlidir. Damgalama kesinlikle söz konusu değildir. Ekiplere aynı şekilde tam bir entegrasyon yapılır. Bu kurum, Neustart açısından önemli olmakla birlikte bu gibi 60'a yakın müessese bulunmaktadır. Hangi müesseseye kamu hizmeti verilmesi için yönlendirme kararını verme yetkisi, Neustarta aittir. Ancak, hakim ve savcı da bu yönde önerilerde bulunabilir.

Kuruma yönlendirilen kişilerle ilgili bir sorun çıkarsa bu durum Neustarta bildirilir. Sorunu çözme yetkisi Neustarta aittir. Yönlendirilen kurumun bir görevi bulunmamaktadır.

Kamu yararına hizmet, boş zamanlarda verilen iş olduğundan yeme içme ve seyahat giderleri kişinin kendisi tarafından karşılanır. Neticede bu bir infaz biçimidir. Sağlık sigortası vardır ve devlet güvencesi altındadır.

Yaşlılara verilen bakım hizmeti uzmanlık gerektirdiğinden yönlendirilen kişilerin burada istihdamı söz konusu değildir.

Ayrıca kararlaştırıldığı şekilde, infaz yapılmamışsa tekrar dava açılır. Mahkeme aşamasında duruşma için gün verilir. Haftalık saatlerin bir kısmı yerine getirilmişse bu durum hafifletici sebep sayılır. Kamu hizmetinin % 90'ı 14 ila 24 yaş sınıfı arasındaki kişilere uygulanmaktadır. Kamu kurumlarında da uygulama alanı olabilmekte ise de daha çok kamu hizmeti yararına çalışan kurumlarda uygulanması yaygındır.

Bizim kurumun diğer gelirleri arasında mal bağışları da bulunmaktadır. 60 tekstil konteynırı vardır. Çeşitli elbiseler, düşük fiyatlarla satılmaktadır. Bazen ücretsizde verilebilmektedir.

Neustart Kurum Yetkilileri ile Soru ve Cevap Şeklinde Görüşme-Saat 11:00

Bu bölümde, Türk heyeti temsilcileri çeşitli soruları Neustart yetkililerine tevcih etmişler, bu suretle Türk hukuku bakımından mukayeseye imkan sağlanması hedeflenmiştir. Aşağıda, sadece soruların cevaplarına yer verilmiştir. Çünkü, bu sorular daha önce hazırlanan ve Avusturya makamlarına iletilen listede bulunmaktadır.

Neustartın Toplum Yararına Verilen Hizmetlerin Aracılığının Yapılması Konulu broşür ve suç konusunda mahkeme dışı uzlaşmayı tanımlayan broşürü temin edilmiştir. **(Bkz. EK-5 ve EK-6)**

Bir dosyanın uzlaşmaya sevk edilebilmesi için mutlaka belirli ölçüde aydınlatılmış olması gerekir. Başka bir deyişle **delillerin belli ölçüde toplanmış olması** lazımdır.

Bilhassa kavga olaylarında çok taraf bulunmaktadır ve yaralamadan herkes sorumludur. Burada tarafların rızası olursa ancak uzlaşma uygulanabilir. Uzlaşma yöntemi ayrı ayrı veya eşzamanlı görüşmeler yapılarak uygulanabilir. Birden ziyade uzlaştırmacı görevlendirilebilir.

Çocukların fail olması durumunda uzlaşma teklifi kendisine yöneltilir. Ancak kanuni mümessillerine de haber verilir. Benzer şekilde mağdur çocuklarda da aynı yöntem uygulanır. Kanuni mümessilin anlaşmayı imzalaması gerekir. Ayrıca, mahkemelerinde bu anlaşmayı kabul etmesi şarttır. Bu mahkeme, kayyum mahkemesidir. Uzlaştırmacı sonuç raporunda çocuk ile kanuni mümessilin menfaatinin çakışma hali belirtilir. Bu durumda uzlaşma gerçekleşmemiş sayılır. Avusturya'da aileler genellikle çocukların iradesi doğrultusunda karar vermektedirler. Mağdur ben paramı almadım dese bile çocuğun özür dilemesi durumunda hakim ya da savcı davayı bitirebilmektedir. Mağdurun elbette bu durumda hukuk davası açarak tazminat hakkı alma hakkı saklıdır. Çocuklarda özel bir hüküm vardır. Amaç çocuğun yüksek yararını korumaktır.

Uzlaşma müzakerelerine avukat katılabilir. ama tarafların bizzat yerine geçerek işlem tesis edemez. Onların yerine giremez. Onların yanında bulunabilir. Şimdiye kadar yapılan müzakereler göstermektedir ki; avukatlar işi zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra Neustart'ın sözleşmeli çalıştırdığı kimi avukatlar vasıtasıyla ücretsiz danışmanlık hizmeti de sağlanmaktadır. Bunların ücretleri Neustart tarafından verilmektedir.

Avukatlar Neustart'ı rakip kurum olarak görmektedirler. Onlar kendi menfaatlerini biz ise toplumsal barışı temsil ediyoruz. Genel de avukatlara devlet tarafından verilen ücretler fazla değildir. Bu sebeple çocuk suçlarında uzlaşmaya sıcak bakmaktadırlar. Devlet avukata doğrudan para vermez. Bir havuza aktarır, sigorta, emekli sandığı gibi ve o kasaya ödeme yapılır.

Taraflara ilk görüşmede **bilgilendirme yükümlülüğü** anlatılır. Yani uzlaşma gerçekleşmezse ne olacağı hakkında bilgi verilir. Kimseyi ikna çabası içine girilmez. Sonuçlar hakkında olabilecek ihtimaller anlatılır.

Kısıtlılar bakımından çekinceler ortaya çıkabilir. Bunlar uzlaşmada değerlendirilmesi gereken hususlardır. Ceza hukukunun temel prensibi gereği kusur yeteneği yoksa uzlaşma uygulanmaz. Özel hukuktaki fiil ehliyeti ise farklıdır. *(Bu soruya gerektiği ölçüde tatmin edici bir yanıt alınamamıştır.)*

Uzlaştırmacıların sosyal statüsü: Neustart özel bir dernektir. Adalet Bakanlığı ile sözleşmesi bulunmaktadır. Önceleri Adalet Bakanlığına bağlı iken 1994'den bu yana özerktir. Çalışanları devlet memurları değildir. Eskiler memur, yeniler ise sivil çalışanlardır. Maddi sebeplerden ötürü böyle bir reorganizasyona gidilmiştir. Ayrıca memurların sayısının azaltılması da gerekliydi. Bütçenin % 90'ı Adalet Bakanlığı tarafından sübvansede edilir. Neustart'da uzlaştırmacı olmak konusunda bir talep bulunmaktadır. Neustart'ın bütçe konusunda son yıllarda sıkıntıları bulunmaktadır ve bütçe pazarlıkları olmaktadır.

Kural olarak hakim veya savcının dosyayı uzlaşmaya sevk etmesinde bir zorunluluk bulunmaktadır. Takdirilik esası hakimdir.

Geniş bir **uzlaştırmacı yelpazesi** vardır. Uzlaştırmacıların eğitimli olmaları zorunludur. Sosyal çalışmacılar genelde uzlaştırmacılık yaparlar. Bunlar sosyal meslek yüksek okulunu bitirmek zorundadırlar. Bu okulun süresi 3-4 yıldır. İlave olarak ikinci eğitim dönemi başlar. Birkaç yılı kapsayan eğitim modellerinden oluşan bir aşama başlar. Bu eğitimler sürekli olmayıp aralıktır. (*Bizde uzlaşma yönetmeliğinin 31. maddesindeki haller gibi*) Bu eğitim programının Adalet Bakanlığınca kabul görmüş bir eğitim programı olması zorunludur. Özel hukuk ve ceza hukuku alanında mediatörlere eğitimler verilir. Bunların yanı sıra herhangi bir yüksek okul mezunu da uzlaştırmacı olabilmektedir. Önemli olan eğitimden geçirilmesidir. Neustart'da bir nevi bitirme ödevi yapılmaktadır. Daha sonra mediatörler listesine dahil edilirsiniz. Sosyal çalışma etkinliği olmayan hukukçular genellikle Neustart'a alınmamaktadırlar.

Neustart'ın Adalet Bakanlığı ile yapmış olduğu sözleşme gereğince iç denetimi Bakanlık görevlilerince yapılmaktadır. Bu denetim genel olarak mali açıdan denetimi kapsamaktadır. Ayrıca Adalet Bakanlığında uzlaşma politikalarını belirleyen birim Ceza İşleri Genel Müdürlüğüdür. Bu birim tarafından bir öz denetim yapılır. Denetimde belirli ilkeler bulunmaktadır.

Neustart önceleri kanunların yapılmasında daha aktif bir rol oynarken son zamanlarda çıkan yasaların hazırlık aşamalarında yeterince faydalanılmadığı müşahede edilmiştir.

Adalet Bakanlığının teorik olarak soruşturmalarla ilgili savcılara emir verme yetkisi bulunmaktadır. Ama pratikte bu yetkiyi kullandığı pek görülmemiştir.

Savcı failden **uzlaşma giderlerine** katkı payı adı altında 250 Euro'ya kadar olan bir ücreti talep edebilir ve çoğunlukla bu yapılmaktadır. Ancak gençler için istisna olabilmektedir. Avusturya'da bu husus sistemin işleyişine herhangi bir olumsuzluk getirmemektedir. Zira insan dava açıldığı zaman daha fazla para ödememektedir. Bu ücretin belirlenmesinde kişinin geliri veyahut ekonomik durumu dikkate alınmaktadır. Eğer kişinin mal varlığı yoksa ekonomik durumu iyi değilse o zaman hiçbir şey de ödemeyebilir. Aynı durum sadece uzlaşma için değil diğer tüm Diversion yöntemleri için geçerli bulunmaktadır.

4. Gün öğleden sonra

Wels Eyalet Mahkemesi-heyeti karşılayanlar

Dr. Ulrike Nill (Hakim)

Mag. Kerstin Karlhuber (Asistan)

Dr. Reiner Katzlberger (Mahkeme Başkanı) reiner.katzlberger@justiz.gv.at

Mag. Manfred Holzinger (Wels savcısı) manfred.holzinger@justiz.gv.at

Wels bölge mahkemesi başkanı ile görüşme yapılmış, karşılıklı nezaket çerçevesi içinde ziyaretin anlam ve sonuçları değerlendirilmiştir. Bu mahkeme, heyet ile birlikte gezilmiş, Wels bölge başsavcısına tanışılmış, genel olarak işleyişle ilgili bilgiler alınmıştır. Yaklaşık 8.000 km kare alanda yaşayan 450.000 nüfuslu kitleye hitap eden bu bölge mahkemesinin altında 10 yerel mahkeme bulunmaktadır. 30'u aşkın bay ve bayan hakim ile 40 tane personel bölge mahkemesinde çalışmaktadır. Aynı bina da bulunan savcılıkta ise başsavcı dahil 11 savcı bulunmaktadır.

5.Gün 24.04.2009 – Cuma- Saat 09.30
Viyana savcılığı

Dr. Michael Scharf (Viyana Başsavcı Yardımcısı) michael.scharf@justiz.gv.at
Mag. Gerhard Jarosch (Viyana savcısı) gerhard.jarosch@justiz.gv.at
Dr. Harald Bohé (Viyana savcısı; harald.bohe@justiz.gv.at)

Dr. Michael Scharf (Viyana Başsavcı Yardımcısı) konuşmasında; “Viyana adliyesinde 90 savcı çalışmaktadır. 24 tane yerel mahkeme vardır. Yazı işleri bölümlerinde 100 den fazla kişi çalışmaktadır. Yılda 220.000 ihbar gelmektedir. Ceza davaları azami bir yıl içerisinde açılabilir. Savcıların bir kısmı genel işlere bakarlar, diğer bir kısmı ise özel uzmanlık gerektiren bölümlerde çalışmaktadırlar. Bir başka deyişle uzmanlaşmaya dayalı bir iş bölümü hakimdir. Büyük Jüri önünde yargılanan adam öldürme soruşturmalarını genel savcılar yürütmektedirler.

Uzmanlık alanlarına örnek olarak şunlar verilebilir. Politik medya suçları, (4 savcı bakar) seks suçları, (4 savcı bakar) aile içi şiddet vakaları, sosyal şiddet vakaları (8 savcı bakar) askerlikle ilgili ceza davaları (1 savcı bakar) çevre suçları (1 savcı bakar) suçluların iadesi ve adli yardım (4 savcı bakar) bunların dışında 3 tane büyük ve önemli grup vardır. Birincisi, ekonomik mali suçlar (11 savcı bakar) ikincisi organize suçlar, suç örgütleri ve uyuşturucu suçları (14 savcı bakar). Eğer uyuşturucu az miktarda ise ve örgüt kapsamında işlenmemişse genel savcılar soruşturmayı yürütür. Son özel grup ise çocuk ve gençlik suçlarına bakan savcılardır. Avusturya’da çocuk ve genç ayrımı şöyledir. 0-14 yaş grubu çocuktur ve ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. 14-18 yaş arası genç sınıfını, 18-25 yaş arası ise genç-yetişkin sınıfını oluşturur. Genelde bu bölümde sıklıkla Diversion yöntemlerine başvurulmaktadır. Şimdi size bu bölümün başında olan savcımızı takdim etmek istiyorum. Kendisi sizleri bilgilendirecek.

Mag. Gerhard Jarosch (Viyana savcısı) konuşmasında; “21 yaş altında olan kişiler ile ilgileniyoruz. Olgunlaşmakta olan kişiler için Diversionun ayrı bir önemi vardır. Çünkü bu yaşta onların damgalanmasının önlenmesi gerekir. Aksi takdirde iş bulmaları zorlaşır. Bu gruba 14-18 ve 18-21 yaş grupları bulunmaktadır. İkisini özenle ayırmamız gerekir. Ancak öncelikle Diversionda uygulanan 4 yöntemin genel şartlarının anlatılmasında yarar görmekteyim. Bunlardan birincisi para cezası, ikincisi kamuya yararlı hizmette çalışma üçüncüsü, belirli bir deneme süresi içinde denetimli serbestlik ve dördüncüsü uzlaşma. (Yukarıda ayrıntıları belirtilen 4 Diversion yöntemi tekrar edilmiş, aşağıdaki genel şartlar vurgulanmıştır.)

1- Hal ve keyfiyet açıklığa kavuşturulduğu takdirde ancak Diversion uygulanabilir. Yani delillerin belirli ölçüde toplanmış olması gerekir. Yeterli soruşturma şarttır. Şüphelinin itirafına gerek yoktur. Şüphelinin kesinleşmediği kuvvet kazanmadığı hallerde dosyanın kapatılması gerekir. Eğer şüphe varsa, daha fazla araştırma yapılmalıdır. Elde edilen deliller karşısında ya dava açılır ya da bunun alternatifi olarak Diversion yöntemlerinden birisi göz önünde bulundurulur.

2- Kusurun ağırlığı önem taşımaktadır. Olayla ilgili failin ağır kusuru bulunmamaktadır. Kanunda açık olmayan bu hüküm içtihatlarla belirlenmiştir. Bu durum, her somut duruma göre ayrı ayrı inceleme yapılması gerektirmektedir. Diversiona gidebilmek için failin kusurunun ağır olmaması gereklidir. Avusturya'da bu konuda bazı kriterler mevcuttur. Örneğin, alkollü veya uyuşturucu madde etkisi altındayken araç kullanan bir kişinin ölümüne veya yaralanmasına neden olunması durumunda failin ağır kusurlu olduğu kabul edilmektedir. Kasıtlı suçlarda, failin tasarlanarak işlenmesi ağır kusur kabul edilmektedir.

Kural olarak ikinci kez suç işleyenler hakkında da diversion yöntemleri uygulanabilir. Fakat, aynı cins suçun tekrar işlenmesi ağır kusura karine niteliğindedir. Örneğin, ilk suçu hırsızlık olan ve 2 yıl deneme süresi uygulanan failin, bu sürede yaralama suçunu işlemesi durumunda yine dört yöntemden biri uygulanabilir. Ancak ikinci suçun yine hırsızlık olması durumunda kusurunun ağır olduğu kabul edilecek ve artık yargılanması gerektiği kabul edilecektir.

3- Diversiona sevk edilen suçların ağır cezalı olmaması gerekir. Diversionun uygulanabildiği suçlar 5 yıla kadar hapsi gerektiren suçlardır. Küçük jürili davalarda çocuklar bakımından Diversiona başvurulabilir. Ancak, genç yetişkinler (18-21 yaş) ve yetişkinlerin işlediği suçların ağır suçlardan (küçük veya büyük jürili) olması durumunda diversion yöntemleri uygulanamaz. Çocukların (14-21 yaş) işlediği suçlar büyük jüriye tabi bulursa dahi, ölümle sonuçlanmış değilse, bu yöntemlerin uygulanması olanaklıdır. Teamülen, ölümle neticelenmiş olaylarda bu yöntem uygulanmamaktadır.

4- Son olarak Diversionun sosyalleşmeye bir etkisi olup olmayacağı, caydırıcılığa hizmet edip etmeyeceği, birey ve kamu bakımından yarar sağlayıp sağlamayacağı gibi hususlar değerlendirilir. Bir başka deyişle cezanın genel ve özel önleme amacı göz önünde bulundurulur. Ancak çocuklar bakımından genel önleme ya da caydırıcılık yöntemi dikkate alınmaz.

Ceza yaptırımının uygulanmasında özel ve genel önleme amaçlarının gerçekleşmesi aranır. Bilindiği üzere, ceza yaptırımının genel önleme etkisi; işlenen suçun cezasız kalmadığına ilişkin toplumdaki inancın korunmasıyla ilgilidir. Böylece kişiler suç işlemekten çekinirler. Yaptırımın özel önleme etkisi ise, faile uygulanan yaptırımın, onun tekrar suç işlemesini önlemesine yönelik etkiyi ifade etmektedir. Savcı, diversion yöntemlerini mi yoksa yargılamayı mı tercih edeceğini belirlerken; olayın özelliğine ve failin kişiliğine göre bu suçun yargılanmasının genel önleme amacı bakımından zorunlu olup olmadığını ve diversion yöntemleri uygulandığında fail bakımından caydırıcılık etkisinin oluşup oluşmayacağını değerlendirmektedir.

Çocuklar bakımından, genel önleme koşulu aranmamaktadır.

Bu şartlar genç yetişkinler ve yetişkinler açısından uygulanır. Savcı, bu 4 yöntemden en uygun olanını uygular. (*Denetimde serbestlik, yükümlülük, süre-tedavi, zarar tazmini*) Bu değerlendirmede failin yaşı, suç tipi gibi hususlar dikkate alınmalıdır².

² Savcı, diversiona başvurulabileceği kanısına ulaşırsa; olayın özelliğine ve failin kişiliğine göre dört yöntemden uygun olanını takdir eder.

Buna karşın, bu yöntemlerden birinin uygulanabilmesi için failin iradesinin de bu yönde olması zorunludur. Adil yargılanma hakkı (AİHS m.6) bakımından savcının, bu yöntemleri kabul edip etmediğini faile sorması gerekir. Fail, yargılanmayı istiyorsa, diversion yöntemleri uygulanamaz. Ayrıca, savcının önerdiği yöntemlerden birini

Gençlerle ilgili daha çok kamuya yararlı hizmetler alternatif yöntem olarak uygulanmaktadır. Çünkü, bu kişilerin bir işte çalışmamları nedeniyle, bu önlemi yerine getirecek vakitleri bulunmaktadır. Bunlar kamuya yararlı hizmetlerde çalıştırılır. Kurum listeleri bulunmaktadır. Bu kurumda çalışacak çocuklar kamuya yararlı kilise, yaşlılar yurdu gibi kurumlara Viyana Çocuk Mahkemesi Yardım Kurulu tarafından gönderilmektedir. Savcılık Viyana Çocuk Mahkemesi Yardım Kuruluna bir yazı yazmakta, bu yazıda failin ne ile suçlandığını ve failin o kurumda kaç saat çalışması gerektiğini bildirmektedir. Bu teklifi çocuğun veya kanuni temsilcisinin reddetme hakkı vardır.

Diversiyon yöntemleri isteğe bağlıdır. Hakkında bu yöntem uygulanacak kişinin bunu red hakkı bulunmaktadır. Ancak uygulamada seçenek önlemlerin büyük kısmı failer tarafından kabul edilmektedir. Açılacak olan muhtemel davada suçsuz da bulunabilecektir. Eğer genç kamu yararına hizmeti kabul ederse bir kuruma gönderilir. Azami 6 ay içerisinde bu hizmetin bitirilmesi gerekir. Viyana çocuk mahkemesi bürosuna düzenli olarak bu kişilerle ilgili raporlar gelir. Yapılan, kısmen yapılan ve yapılamayan işler sebepleri ile birlikte açıklanır. Eğer kamu hizmeti eksik yerine getirilmişse kamu davası açılabilir.

Seçenek önlemlerden uzlaşma da önemli bir rol oynamaktadır. Fail ve mağdur arasında yakın ilişkinin bulunduğu durumlarda, uzlaşma en önemli seçenek olarak kabul edilmektedir. MFA yöntemi, Diversion yöntemleri arasında önemli bir yer uygulamaktadır. Özellikle aile içi şiddet bakımından önem arz eder. Fail ve mağdur arasında yakın bir ilişki olması bakımından toplum barışına hizmet eder. Siz, Wels şehrinde bir kurumu gezdiniz. Viyana'da da Neustart var ve ülkenin değişik eyaletlerinde de şubeleri bulunmaktadır. Uzlaştırmacılar önce şüpheli ile görüşür. Sonra mağdur ile konuşulur. Sonra her ikisi birlikte dinlenir. Aslolan failin fiilden doğan sorumluluğu üstlenmesidir. Uzlaşmaya çalışılır, rapor hazırlanır, savcılığa verilir. Örneğin, aynı sınıfta okuyan öğrenciler, komşular, karı koca ilişkileri veya diğer aile ilişkileri gibi yakın ilişki içinde bulunan insanlar arasında doğan uyuşmazlıklar bu yönetime konu edilir.

Savcılığın özel bir defterinde uzlaşmaya gidildiği not edilir. İkinci suç aynı cinsten ise daha ziyade bu yöntem uygulanmaz. Somut olayın koşulları değerlendirilir. Örneğin iş yerinden hırsızlık yapılmış ve deneme süresi uygulanmış ise bu süre zarfında hafif bir yaralama suçunu da kişi işlemiş ise ikinci suçtan dolayı uzlaşmaya başvurulmasında engel bir husus bulunmamaktadır.

Diversiyon yöntemlerinin teklifi birbirine engel değildir Örneğin, ilk kademedeki deneme süresi verilebilir. Bence ikinci kademe, genç kişiye suçtan doğan sorumluluğu üstlenmesi bakımından uzlaştırma yolunu önermektir. Üçüncü kademe de kamuya yararlı hizmetler gelir. Dördüncü kademe ise ön ödeme ya da para cezası uygulanır. Bu suçun cinsini ve şüphelinin gelirine bağlıdır. Birçok suç için ön görülen para miktarı yüksektir. Bu sebeple gençlerde bu yöntem az uygulanmamaktadır. 2008 yılında Viyana'da Diversion yöntemlerine ilişkin teklif miktarları şu şekildedir. *Ön ödeme 2000, kamuya yararlı hizmetler 500, yükümlülükli denetim 360, sadece deneme süresi uygulanması 3000, uzlaştırma ise 1100, toplam 7000 civarındadır. Bu tüm suçları kapsamaktadır. 2008 yılında 1000 teklif başarısızlıkla sonuçlanmıştır.*

Kusurun ağırlığının tespitinde her somut olayın özellikleri kendi içinde değerlendirilerek uygulama yapılır. Sıkça genç-yetişkinlerde uygulama alanı bulur. Örneğin, bir arabaya arkadan hafifçe bindirmek basit bir çarpışmadır. Burada kusurun ağır olmadığını kabul ederiz. Buna karşın kırmızı ışığı dikkate almadan bilinçli olarak geçip kazaya neden

failin kabul etmemesi halinde, savcı uygun olan diğer bir yöntemi de önerebilir. Bu konuda sosyal çalışmacının raporu da gözetilir.

Fail, önerilen yöntemi kabul eder ve belirlenen yükümü yerine getirirse, soruşturma sona erdirilir.

Diversiyon yöntemlerinin uygulanması bakımından mağdurun iradesi yalnızca fail-mağdur uzlaşması bakımından aranmaktadır. Diğer üç yöntem bakımından mağdurun iradesi veya onayı aranmaz.

olmada kusur ağırdır, ya da alkollü bir araç kullanma sonucu bir kaza meydana gelmişse yine kusurun ağırlığından söz edilir. Kasıtlı suçlar bakımından ise dikkat çekici bazı unsurlara bakılır. Örneğin tekerrür, aynı suçu bir kez daha işleme ya da kastın somut olayda yoğun biçimde gerçekleşmesi gibi.

Patronun sekreterine cinsel tacizde bulunması olayı baz alındığında bu tip vakaların MFA'ya sevk edilip edilmeyeceği hususu yine her olayın kendi içerisinde gerçekleşme biçimine göre değişkenlik arz edebilir. Sadece bir kez eliyle cinsel tacizde bulunma, okşama vs. durumunda Diversiona başvurulabilmekte ama bu tacizin devamlılık haline gelmesi daha da ileriye gidip anal ve vajinal yönden bir tecavüze ulaşması durumunda MFA'ya sevk edilmesi söz konusu olmaz. Burada küçük jüri bir dava söz konusudur.

Basit nitelikte uzlaşmaya bağlı bir suç ile bağlı olmayan bir suç işlendiğinde olay bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Gerçekten ağır yaralıysa ve şiddet potansiyeli varsa hafif suç ayrılmaz bir bütün içinde değerlendirilir.

Mağdurun birden fazla olması durumunda fiil bölünemediği için mağdurun hepsinin rızası gereklidir.

Ancak mağdurun rıza vermemesi intikama dayalı bir amaca özgü ise bu irade dikkate alınmaz ya da mağdur çok yüksek tazminat talep ediyorsa yine iradesi dikkate alınmaz buna rağmen uzlaşma yapılır. Çocuklarda mağdur rıza göstermesi bile uzlaşma yapılması mümkündür. Hazırlanacak olan sosyal çalışma raporunda bu husus şerh düşülür ve mağdurun rızası devre dışı kalabilir.

Birbiri ardına gerçekleşen ve mağdurun şüpheli, şüphesinde mağdur olduğu suçlarda her iki olay kendi içerisinde bir bütün olarak değerlendirilir. Örneğin, bir trafik kazası oldu kusurlu olan şoförü, mağdur aracından inerek dövdü biz bu durumda her iki olaya da bakarız. Takdir ederek her iki olaya da ayrı ayrı Diversion yöntemlerini uygulayabiliriz.

Mağdurun rızası sınırlanmaz. Bazı hallerde bu aranmaz. Örneğin ödeme gerektiği zaman.

Kamuya yararlı çalışmada kişi 40 saat çalışmak durumundadır.

14-15 yaş grubunun çalıştırma yasağı Uluslararası sözleşmede geçmektedir. Ancak bu kişilere kamu yararına çalışma tedbirinin uygulanması bir çalışma olmayıp onların kamuya yararlı bir kişi getirme amacını güden ve özendiren bir tedbirdir.

Savcılıkta merkezi bir kayıt sistemi vardır ve her yerden bu kayıtlar görülebilmektedir. Ayrıca tarafların bilgilenmesini sağlayıcı önceden bastırılmış broşürler kendilerine verilmektedir.”

3- GENEL DEĞERLENDİRME-AVUSTURYA'DA DİVERSİYON

Diversiyon terimi; ceza uyuşmazlığının, mahkeme dışındaki birtakım yöntemlerle çözümlenmesini ifade etmektedir. Uzlaşma, Avusturya'da uygulanan Diversiyon yöntemlerinden yalnızca biridir. Avusturya'da 4 adet Diversiyon yöntemi uygulanmaktadır. Bu uygulamalar farklı biçimlerde de olsa Türk Hukukunda da bulunmaktadır. Ancak Avusturya Ceza Hukukunda, bu yöntemlerin uygulanmasında önemli farklılıklar gözlenmektedir.

Avusturya ceza adalet sisteminde, öncelikle ve başlangıçta çocuk (14 yaş ve altı), genç (14-18 yaş) ve genç erişkin (18-21 yaş arası) kişilerin geleceğinin ceza mahkemelerinde, sonra da cezaevlerinde karartılmaması düşüncesi ile başlatılan ve "Diversion" adı verilen alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri daha sonraki zamanlarda belirlenen koşulların varlığı halinde tüm suçlulara uygulanmaya başlanılmıştır.

Diversion'un esaslı pahalı ve incitici bir dava sürecinin yerine başka yaptırımlarla işi yürütmektir.

Amaç, suçu ortadan kaldırmak değildir. Şüphelinin iradesiyle eski durumu geri getirmeye çalışmaktır.

Zorlama yoktur.

Şüpheli/Sanık her zaman ceza davasını talep etme hakkına sahiptir.

Mahkemelerin yükünü azaltmakta olduğu kadar, türüne göre, failin mağdurla ya da gerçekleştirdiği fiille uzlaşmasını sağlamaktadır.

Nihai amaç ise "toplumsal barışın sağlanması" olarak belirtilmektedir.

Avusturya’da Uygulanan Diversiyon Yöntemleri³ :

1- Para cezası ödenmesi (ön ödeme) (CMK m.200): Yargılama sonrasında mahkum olunması durumunda ödenmesi muhtemel para cezasına yakın bir miktar esas alınarak, bir miktar para cezasının devlete ödenmesi istenilir. Ayrıca savcı, failin mağdurun zararını giderilmesini de talep eder. Ancak mağdurun rızası şart değildir. Mağdur, zararının tamamen karşılanmadığı düşüncesinde ise hukuk davası açabilir. Ön ödeme üzerine soruşturma sona erdirilir. Genelde işyeri hırsızlıkları ve maddi hasarlı kazalarda uygulanır. Ödeme güçleri olmadığı için genellikle çocuk ve gençlere ön ödeme önerisinde bulunulmamaktadır.

2- Davasının ertelenmesi (CMK m.203) : Bir ya da iki yıllık deneme süresince suç işlememeyi öngören denetimli serbestlik uygulamasıdır. Gerekirse bir yükümlülüğe (failin eğitici bir kursa veya tedavi merkezine gitmesi ya da belli aralıklarla belirli bir yere başvurma zorunluluğu gibi) bağlı tutulabilir. Deneme süresince denetim uzmanı görevlendiriliyor. Genelde basit suçlarda, taksirle yaralamalar ve trafik kazalarında bu yöntem uygulanır. Savcılık veya mahkeme tarafından uygulanabilir.

3- Kamu Yararına Çalıştırma (CMK m.201) : Bu yaptırım; failin boş zamanı dikkate alınarak günde en çok 8, haftada 40 ve toplamda 240 saati geçmeyecek şekilde uygulanır. Hizmetin kaç saat olacağına savcılık ya da mahkeme tarafından karar verilmektedir. Çocuklarda bu süreler yarı oranında uygulanır. Kamu yararına çalışma bir sosyal kurum veya dernekte gerçekleştiriliyor. Bu kapsamda örneğin, evsiz barksız kişilerin yardım gördüğü dernek veya kurumlarda, aşevlerindeki hizmetlerde veya hastane temizlik işlerinde bu çalışma yapılabilmektedir.

Ağır nitelikte suç işlemeyen kişilerin toplumla ilişkisini koparmamak, toplumla uyum sağlamalarını temin etmek, sürenin uzun olmaması nedeniyle savcıların elde görünen dosyalarının sayısını azaltması nedenleriyle faydalı olduğu düşünülüyor. Kurumun çok daha fazla gelişmemesinin nedeni olarak, kamu yararına sayılıp çalıştırılacak işlerin azlığı gösterilmektedir. Avusturya’da kamu yararına çalıştırmanın yapılabileceği 1000’in üzerinde kurum bulunmakta, ancak yetmediği belirtilmektedir. Daha çok, hırsızlık, mala zarar verme vb. fail ile mağdur arasında önceden bir ilişkinin olmadığı durumlarda kullanılan bir yöntem olduğu belirtilmektedir. Kamu yararına çalışan kişiler, bu işi kendilerine ait boş zamanlarında yaptıkları için, ayrıca sigorta edilmemektedirler. Bu çalışmaları dolayısıyla yaralanır veya hastalanırlarsa sağlık sigortasınca karşılamakta, kişinin sigortası yok ise masrafları Devlet karşılamaktadır. Failler, çalıştıkları süre içinde yol, yemek vb. giderlerini kendileri karşılamak zorundadırlar. Çünkü, kendileri hakkında ceza davasının açılmasını engellemek için gönüllü olmuşlardır. Takiplerini çalıştıkları yer yaparak durumu raporla Neustart’a, Neustart ise savcıya bildirmektedir. Eğer fail kendisi için belirlenen saati doldurmaz ise Neustart’taki sosyal danışman durumu savcıya bildirmekte ve faile ilişkin evrakı savcıya göndermekte savcı ise dava açmakta faili gönderen mahkeme ise duruşma gününü faile bildirmektedir. Belirlenen saatten az çalışma, sadece, mahkemede hafifletici neden olarak kullanılmaktadır.

4- Uzlaştırma (CMK m. 204)

Avusturya doktrininde ilk üç yöntem ‘fiil ile uzlaşma’; sonuncu yöntem ise ‘fail-mağdur uzlaşması’ olarak adlandırılmaktadır. Fail mağdur uzlaştırmasına karar veren savcı, dosyayı ilgili kuruma göndermektedir. Uzlaştırma teklifi ve görüşmeler bu kurum tarafından yerine getirilmektedir. Uzlaştırmanın uygulanması aşağıda ayrıca açıklanmaktadır.

Bu yöntemlerin uygulanması için birtakım genel koşullar bulunmaktadır. Bunlar ayrıca incelenecektir. Ancak, bu yöntemler bakımından ortak olan bir koşul da, mağdurun zararının karşılanmasıdır. Bu koşul dört yöntem için de geçerlidir. Fail, bir imkansızlık yoksa, mağdurun zararını karşılamalıdır.

Bu yöntemlerin uygulanmasındaki amaçlar ve yararlar şöyle açıklanmıştır :

³ Söz konusu kanun maddelerinin tercümesi EK-7’de bulunmaktadır.

a) Diversiyon öncesinde ihbar edilen suçlardan yalnızca belirli bir kısmı mahkumiyetle sonuçlanmakta iken, şimdi mahkumiyetle sonuçlanan suç sayısı ile, diversiyon ile sonuçlanan suç sayısı toplandığında, öncekine göre çok daha fazla suçun cezalandırıldığı görülmektedir. Böylece, cezasız kalan suçların sayısında azalma olmuştur.

b) Fail, fiilin zararlı sonuçlarını görüp, sorumluluğunu üstlenmektedir. Bu şekilde, gelecekte tekrar suç işlememesi yönünde bir kazanım elde edilmektedir.

c) Klasik cezalandırma yönteminde fail ceza görmekte, ancak mağdurla aralarında doğan uyuşmazlık çözümlenmeyip, devam etmekte ve bu da toplum barışını tehdit etmektedir. Uzlaşma yönteminde fail ve mağdurun görüşmeleri ve birbirlerini anlamaları ve barış sağlamak ve failin uyuşmazlığı gidermiş bir kişi olarak topluma kazandırılması sonuçlanmaktadır.

d) Diversiyon ile sadece bir yaptırım uygulanmamakta, klasik cezalandırmadan ayrıca mağdurun zararının giderilmesi de sağlanmaktadır.

e) Açıklanan genel yararları sonucunda, ceza hukukundaki genel ve özel önleme amaçları gerçekleşmektedir.

f) Yargılamada iş yükü ve yargılama giderleri azaltılmış olmaktadır.

Diversiyon metotlarından biri olarak uzlaştırmacının Avusturya’da uygulanan bu şekline ‘suçun mahkeme dışı tazmini’ anlamında (Tatausgleich) ismi verilmektedir.

Savcının, olayın özelliği ve failin durumuna göre fail mağdur uzlaşmasının uygulanması gerektiği kanısına ulaşması durumunda dosyayı NEUSTART (Yeni Başlangıç) adlı derneğe gönderiyor. Uzlaşma teklifi ve görüşmeleri bu dernek uzmanlarınca yerine getiriliyor. Avusturya hukukunda Neustart tarafından yapılan bu işlev Aussergerichtlicher Tatausgleich (ATA) olarak adlandırılmaktadır.

Fail-mağdur uzlaşmasına, açılmış ceza davaları sırasında, aynı yöntemle mahkeme tarafından da başvurulabiliyor. Başka deyişle, savcılık aşamasında uzlaştırma girişiminde bulunulmasa ya da bulunulmasına karşın başarısızlıkla sonuçlansa dahi mahkeme aşamasında tarafların isteği veya hakimın takdiri ile uzlaştırma önerilebiliyor. Bu halde de uzlaştırma önerisinde ve girişiminde bulunulabilmesi için dosya Neustart’a gönderiliyor.

Uzlaşma görüşmelerinde uzlaştırmacı rolünü üstlenen sosyal çalışmacı için uyulması gereken ilkelerin başında tarafsızlık geliyor. Uzlaştırmacının görevini yapabilmesi için tarafsız olduğuna inanılıyor olması gerekir. Bu nedenle uzlaştırmacı, görüşmelerde tarafsızlığını gölgeleyecek bir davranıştan kaçınmalıdır. Görüşmelerde uzlaştırmacının rolü, herhangi bir tarafa uzlaşmayı kabul etmesi için telkinde bulunmak ya da belirli bir giderim yöntemi üzerinde anlaşılması için taraflara baskı yapmak şeklinde olmamalıdır. Uzlaştırmacı yalnızca, görüşmelere hakim olan kuralları açıklayıp, kolaylaştırıcı rolünü üstlenmeli, görüşmenin gerginleştiği veya tıkanıdığı noktalarda, müzakere hünelerinden yararlanarak, ortamı yumuşatmaya ve görüşmenin sürdürülmesini sağlamaya çalışmalıdır. Uzlaştırmacı hiçbir zaman, görüşmelerin mutlaka başarılı olması gibi bir amaçla hareket etmemeli, yalnızca taraflarını özgür iradeleri ile anlaşmaları için uygun zemini oluşturmaya çaba göstermelidir.

Mağdur, failin olaydan dolayı özür dilemesini ve zararının giderilmesini istemiş, ancak fail özür dilemeyip, yalnızca tazminatı ödemişse, uzlaştırmacı durumu raporunda bildirir. Aynı şekilde fail zararı ödemiş ve mağdur da bu şekilde uzlaşmayı kabul etmesine karşın, fail olaydan pişmanlık duymadığını açıklamışsa, uzlaştırmacı bu durumu da raporunda belirtir. Uzlaştırmacının raporunu inceleyen savcı, böyle durumlarda uzlaştırmacının gerçekleşmediğini kabul edebilir. Çünkü uzlaştırma ile yalnızca mağdurun zararının giderilmesi değil, failin benzeri bir eylemi tekrar işlememesi için olumlu bir kişilik değişikliği göstermesi (yaptırımın özel önleme amacı) de istenilmektedir. Failin başlangıçta eylemini kabul ettiği ve fakat görüşmeler sırasında uzlaşmak istememesi durumunda, raporda bu hususlar da açıkça belirtilir.

Uzlaştırma görüşmelerinde gizlilik ilkesi hakimdir. Görüşmelerdeki konuşmalar gizli tutulur. Uzlaşma görüşmelerinin ne şekilde yürüdüğüyle ilgili olarak görüşme tutanağı tutulmamaktadır. Ancak uzlaştırmacı, görüşmelerdeki ana noktalar üzerinde kendisi not tutabilmektedir.

Avusturya’da savcılık aşamasında uzlaşma başarısız kalsa da mahkeme aşamasında uzlaşma yapılabilmektedir. Avusturya’da yapılan araştırmalarda, alternatif metotların uygulanmasının suç işleme oranını artırmadığının saptandığı da belirtilmektedir.

Mağdurun zararının karşılanması, çocuklar bakımından zorunlu değildir. Örneğin, çocuk fail, bir araca 100.000 Euro değerinde zarar vermiştir. Bu yüksek miktarı çocuğun ödemesi olanaklı bulunmayacağı ve ailesi de ödemeye istekli olmayacağı için, uzlaşmada mağdurun rızası olmasa da, uzman raporu olumlu ise uzlaşma gerçekleşebileceği gibi, savcı uzlaşma yerine toplum hizmeti de önerebilir.

İki suç işlenmiş ve biri diversiyona uygun değilse; ya ikisi için de bu yöntem uygulanmakta ya da her ikisi de yargılanmaktadır.

Suçta birden çok mağdur bulunmaktaysa; uzlaşmada kural olarak tüm mağdurların rızası gereklidir. Fakat bir mağdurun (intikam duygusu vb.) kötü niyetle rıza vermemesi durumunda da uzlaşma uygulanabilmektedir.

Çocuklar bakımından uzlaşmada mağdurun rızası şart değildir. Mağdur rıza göstermese dahi, sosyal çalışmacının raporu olumlu ise uzlaşma uygulanabilir.

Karşılıklı olarak işlenen ve bir kişinin fail ve mağdur konumunda bulunduğu suçlarda, diversiyon uygulanabilmesi için genel kurallar geçerlidir.

Faile, Diversiyon yöntemlerinden birinin uygulanabilmesi için **başlangıç koşulları**; Failin, eylemini belli bir oranda da olsa kabul etmiş olması ve failin, sorumluluğunu yüklenmek istemesi olarak belirlenmiştir.

Daha başlangıçta, fail, eylemi hiçbir şekilde kabul etmiyor veya eylemden doğan sorumluluğu kabule yanaşmıyor ise, diversiyon çeşitlerinden hiçbirinin uygulanması mümkün olamayacaktır.

Faile ilişkin bu iki koşulun dışında, diversion yöntemlerinden uygun birinin uygulanabilmesi için **“fiile” ilişkin koşullar** da bulunmaktadır.

Bunlar;

1- Fiillerin “basit” ve “orta ağırlıkta” suçlar kapsamında olması. (hangi suçların bu tür olduğu içtihatlarla belirleniyor)

2- Fiiller için yasada öngörülen hürriyeti bağlayıcı cezanın 5 yılı geçmiyor olması,

3- Bu fiil nedeniyle ölümün meydana gelmemiş olmasıdır.

Faile ve fiile ilişkin bu iki tür koşul grubunun dışında, diversion uygulaması yapılabilmesi için bir de nazara alınması gereken “genel şartlar” bulunmaktadır.

Bu Genel Şartlar;

1- Durumun yeterince açıklığa kavuşmuş olması, bir başka ifade ile, şüphelinin, eylemi gerçekleştirdiğine dair yeterli şüphenin belirmesi gerekmektedir. Eğer, böyle bir şüphe belirmezse savcı zaten “takipsizlik” kararı verecektir. Bu da diversiyona gerek olmadığı anlamına gelecektir. Ancak, yeterli şüphenin belirmesi durumunda savcı, alternatif yöntemlerden hangisinin olaya daha uygun olacağını araştırmaktadır.

2- Savcı, failin kişiliğini inceleyecektir (Daha sonra başka suç işler mi, diversiyon yöntemleri sosyalleşmesine katkıda bulunur mu?, kamuya bir faydası olur mu?, diğer kişilerin suç işlemesini önleyebilir mi? vs.).

Çocuk söz konusu olduğunda genel önleme, yani uygulanan yöntemin kamuya faydasının olup olmayacağı ve diğer kişilerin suç işlemesini önleyip, önleyemeyeceği amacı dikkate alınmayabilmektedir.

Genel şartlar kontrol edildikten ve bunların varlığına kanaat getirildikten sonra savcı diversiyon yöntemlerinden, “en uygun” olanın hangisi olduğuna karar vermektedir.

Savcı, bu kararı verirken, failin yaşını, çalışmakta olup olmadığını, belirli bir kazancının veya mesleğinin bulunup, bulunmadığını, suçunun cinsini de göz önüne almaktadır.

Fail veya mağdur **çocuk ya da sağır veya dilsiz** ise de, uzlaştırma hükümleri ve yöntemleri uygulanmaktadır.

Fail veya mağdur çocuksa, uzlaştırma teklifi çocuğa yöneltmekle birlikte anne ve babasının hazır bulunma hakkı ise elbette bulunmaktadır.

Uzlaşmanın sağlanması halinde ,yazılı anlaşma yapılması gerekmekte ise, yazılı metni anne ve babasının imzalaması ve çocuk mahkemesinin de onayı gerekmektedir.

Sağır ve dilsizlerde ise, yazılı anlaşmanın noter tarafından onayı gerekmektedir.

Uzlaşma aşamasında fail, çocuğun kanuni temsilcisi veya anne-babası tazminatı kabul etmek istemezlerse, sonuç raporunda, bu durum savcıya/hakime bildirilmektedir. Uzlaşma gerçekleşmemiş olmaktadır. Ancak, çocuk özür dilemiş ve tazminat kısmı anne-baba tarafından kabul edilmemiş ise, savcı veya hakim sırf özrü kabul edebilir. Mağdur kabul etmese bile savcı ya da mahkeme bunu kabul edip, dava açmayabilir. Zira, mağdur, tazminatı hukuk mahkemesinden talep edebilir. Bu durumda sadece ceza yargılaması son bulmuş olur. Bu durum, sadece gençler ve çocuklar için ve istisnaidir. Yetişkinlerde, mağdurun rızasına aykırı bir şey yapılarak uzlaşma gerçekleştirilemez.

Avukatların Rolü: Uzlaştırma müzakerelerine hem çocuk ve gençlerde, hem de yetişkinlerde tarafların avukatları da bulunabilir. Ancak, asılların yerine geçemezler, zira, kurumun amacı mağdur ile failin uzlaşmasıdır. Ayrıca, Neustart'ta, taraflar bir avukatın ücretsiz hukuki bilgilendirmesinden de yararlanabilirler. Yararlanabilecekleri konular; uzlaştırma süreci, ne şekilde gerçekleştirileceği, sonuçları ve uzlaşma sağlanamaz ise, ceza yargılaması ve sonuçları ile ilgilidir. Keza, tarafların tazminata ilişkin hususlardaki soruları ise, her ay 2'şer saat olmak üzere Neustart'a gelen toplam 4 avukat tarafından cevaplandırılmaktadır. Çünkü, Neustart'taki görevliler ,hakim/savcı ya da avukat olmayıp, ceza yargılaması ya da sonucuna dair bir şey söyleyebilecek hukuk eğitimleri yoktur.

Uzlaştırmacılar, meslek yüksek okulu (3 veya 4 yıl) mezunları olup, liseden sonra bu okullarda eğitim almış ve ilave olarak da mediasyon alanında eğitim veren birkaç yıllık zorunlu kursa katılmışlardır. Kursu gittikleri dönemde ise aynı anda Neustart'ta da çalışmaktadırlar. Dönem sonunda başarı gösterenler bünyeye alınıp, mediatör (uzlaştırmacı) listesine kayıtları yapılmaktadır.

Masraflar: Fail-mağdur uzlaştırmalarında yargılama giderinin tümünü fail öder. Zira, failin aleyhine dava açılması, fail açısından çok daha fazla gider ödemeyi gerektirmektedir. Fakat, failin kusur durumuna göre savcı, sadece bir miktarın fail tarafından ödenmesini de isteyebilir. Çocuklarda ve gençlerde ise faile masraflar yüklenmemekte bu masraflar Devlet tarafından karşılanmaktadır.

Uzlaştırmada Süre-Usul: Mağdurun şikayeti ya da polisin ihbarı üzerine, savcının eline gelen evrakı, ortalama olarak üç ay içinde incelemesi ve diversion yöntemlerinden hangisinin olay için daha uygun olduğuna karar verip, Neustart'a göndermesi beklenmektedir. Keza, Neustart çalışanları da evrakı incelemek sureti ile hangi uzlaştırma yöntemini uygulayacaklarına karar vermek, bu yöntemi uygulamak ve sonucu savcıya bildirmek için bir üç aylık süre kullanmaktadırlar.

Neustart çalışanları, uzlaşma için, evrakın, olaydan sonra kendilerine ne kadar erken gelirse o kadar iyi sonuçlar alacaklarını düşünmekte olup, bunun sebebinin, tarafların duygularının taze olması halinde daha iyi ifade edebileceklerini, aksi takdirde, konuyla "artık ilgilenmiyoruz" demekte olduklarını, bunun da uzlaşmayı zorlaştırdığı olarak izah etmektedirler.

Mediatörler, tarafları, önce, bir kez davetiye ile çağırmakta, gelmezlerse, ikinci bir kez iadeli taahhütlü davetiye göndermektedirler. İkinci davetiyede, eğer, bu kez gelinmez

veya mazeret de bildirilmez ise, dosyanın savcıya ya da mahkemeye gönderileceği yazılmaktadır. Eğer, tarafların telefonları elde ise, bir kez de telefon edilmekte, sonuç alınamaz ise gönderilmektedir.

Tarafların, ısrarla, iki kez çağrılmalarının ve telefon edilmesinin amacı, tarafları uzlaşmaya zorlamak olmayıp, suçtan sonra ne olup bittiğini anlama, bu süre içerisinde kötü bir şeyler olması veya böyle bir ihtimalin anlaşılması halinde, bu durumla ilgili yerler tarafından önlem alınması için ilgili yerleri haberdar etme olmaktadır.

Bu husus, özellikler okulda yaşanan olaylar, aile içi suç işleme, eşler arasındaki suçlar ve birbirleri ile bir şekilde görüşmek zorunda olan taraflar açısından büyük önem taşımaktadır.

Uzlaşmanın taşıdığı amaç-fayda: Uzlaşmanın amacı ,suç işleme eğiliminin ortadan kaldırılması ya da elden geldiğince en aza indirilmesi olarak gösterilmektedir. Uzlaşmanın amacı eylemi, suç olmaktan çıkarma değildir.

Mağdurun hakkının korunması ve bunun faile izah edilmesi sağlanmakta, mağdur, ne tür bir olay yaşadığını, ne hissettiğini anlatmaktadır fail ise nelere sebep olduğunu düşünmektedir. Mağdurun ve failin intikam duyguları giderilmektedir. Mağdur, kendisini koruma altında hissetmekte olduğu gibi, danışmanlık hizmetleri de alabilmektedir. (Kadın sığınma evleri, sosyal yardım kuruluşlarının varlığı ya da yardımları hakkında vs.)

Failin, mağdurun hissettiklerini anladığı oranda, suç işleme eğiliminde ortadan kalkma ya da en azından azalma olmaktadır. Uzlaşma ile sonuçlanan işlerde ilk üç yıl içinde failin, eylemini tekrarlama oranı % 10, ceza mahkemesinde yargılanması halinde ise % 22 olup, fail açısından bu sonuçlar uzlaşmanın önemini ortaya çıkarmaktadır.

Mahkeme dışı diğer çözüm yollarının ve uzlaştırmanın geliştirilmesi nedeniyle 1975 yılından bu yana suçluluk iki kat arttığı halde, polisin soruşturmasında, savcının açtığı davada ve mahkeme kararlarının sayısında bir artma ortaya çıkmamaktadır. (Diversion kurumunun uygulanmasına başlanmadan önce, mahkemelerce yılda 65.000 hüküm verilirken şimdi bu sayı 45.000'e düşmüştür). Hükümlü sayısındaki bu düşüş Devletin harcamalarını azalttığı gibi gelirlerini de artırmaktadır.

Uzlaşmanın Zayıf Yönleri – Eleştiriler: Uzlaşma sağlandığı ve faille mağdur uzlaştığı halde, edimin yerine getirilip getirilemediğinin denetlenememesi, denetleme sisteminin bulunmaması sistemin en zayıf noktası olarak belirtilmektedir. Failin tazminatı peşin olarak ödemesi halinde görülmeyen bu aksaklık, tazminatın ödenmesinin sonraya bırakılması veya taksitler halinde ödenmesinin kararlaştırılması halinde belirlemektedir. Zira, fail-mağdur uzlaşması tamamlandıktan sonra, fail ödemeyi aksatsa dahi artık uzlaşma tamamlanmış sayılmaktadır.

Mağdurun geri kalan alacağı için bir yere başvurması öngörülmemekte , sadece failin bir suç daha işlemesi durumunda, artık o fail için uzlaşma yöntemi bir daha denenmemektedir.

Belirtilen bir başka sorun ise, farklı uygulamaların gerçekleştiğidir.Savcıların ellerindeki evrakları bir an evvel elden çıkarma isteği nedeniyle ,aynı eylemler gerçekleştirildiği halde farklı diversion yöntemleri ile sorunu çözmeleri uygulama birliğini bozduğundan yakınmalara neden olmaktadır denilmektedir.

Bir özel Kurum:NEUSTART

Avusturya'da savcı uzlaştırmayı başlatan kişi olmasına karşılık, uzlaştırmının uygulanması NEUSTART aittir. Bu usulün uygulanması amacıyla dosyaların gönderilmesinden hukuki olarak sorumlu kişiler savcılar ve nadiren hâkimlerdir. Uzlaştırma ise NEUSTART'ın (eski Şartlı Tahliye Hizmeti ve Sosyal Çalışma Kurumu) ATA birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bu özel Kurum Adalet Bakanlığı tarafından mali olarak desteklenmekte ve kendi ayrı yönetim ve denetim sistemine sahip bulunmaktadır. Kurumun finansal desteğinin yaklaşık % 90'ı Adalet Bakanlığı tarafından sağlanmasına karşılık, bunun yanında diğer bakanlıklardan,

Federal hükümetlerden de destek almaktadır. Merkezi Viyana'da olan Kurum tüm organizasyondan sorumlu iki başkana sahiptir. Kurumun 15 tane bölge ofisi bulunmaktadır. Bu ofislerden her birinde yapılan çalışmaların belli bir standartta olması için denetimden, personelden ve mahkemelerle ve savcılıklarla iletişimden sorumlu bir başkan bulunmaktadır. Yıllık bütçesi yaklaşık olarak 30.5 milyon Euro olan NEUSTART, 2003 yılı için bunun yaklaşık % 17'sini MFA'na ayırmıştır. Uzlaştırma genellikle NEUSTART bürolarında gerçekleştirilmekle birlikte, uzaklık, yaşlılık ve sakatlık gibi tarafların gelemeyecekleri durumlarda uzlaştırma uygun başka yerlerde de yapılabilmektedir Bölgesel seviyedeki bürolar bir başkan tarafından yönetilmektedir ve bu kişi savcılık ve mahkeme ile ilişki içindedir. Ayrıca bu kişi personelden ve hizmetin kalitesinin denetlenmesinden sorumludur. Bölgesel büroların oldukça bağımsız oldukları söylenebilir. Değişik NEUSTART birimlerinde yaklaşık 86 uzlaştırmacı çalışmaktadır. Çocuklar ve yetişkinler açısından uzlaştırmaya katılan uzlaştırmacılar arasında kesin bir farklılık bulunmamaktadır. Uzlaştırmacılar ve savcılar ile diğer yargı mensupları tartışmak ve karışık dosyalardaki tecrübelerini paylaşmak amacıyla düzenli aralıklarla bir araya gelmektedirler. Uzlaştırmacıların sorumlulukları Şartlı Tahliye Kanununun 29a maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, uzlaştırmacı tarafların çıkarlarını dengelemek için bunlara yardımcı olacaktır. Uzlaştırmacı, mağdur ve fail ile uzlaştırma programı, bunun temel amacı ve sonuçları hakkında bilgi vermek için ilişki kuracaktır. Uzlaştırmacı, failin suçtan dolayı sorumluluğu kabul etmeyi isteyip istemediğini, haksız davranışın nedenlerini ve zararın telafi yollarını araştıracaktır. Uzlaştırmacı, mağdurun haklı menfaatlerini koruyacak ve onun isteklerini ve beklentilerini araştıracaktır. Uzlaştırmacı, uzlaştırmacının sonucu veya başarısızlığı hakkında savcı veya hâkimi bilgilendirmelidir. NEUSTART bürosunun başkanı her bir raporu denetimden geçirmektedir. Uzlaştırmacıların eğitimiyle ilgili ise şunlar söylenebilir: Uzlaştırma uygulamasının başladığı yıllarda uzlaştırmacıların eğitimine ilişkin bir faaliyet bulunmadığından, uzlaştırmacılar uzlaştırma konusundaki bilgilerini yaptıkları uzlaştırmalarla öğrenmişlerdir. Bu nedenle uzlaştırmaya ilişkin standartlar ve uygulamalar geçmişteki tecrübelerin yansımasıdır. Şu anda ise yeni alınan uzlaştırmacıların hem işe başlamaları sırasında hem de ilerideki süreçte bir takım eğitim faaliyetlerine katılma zorunluluğu vardır. Eğitim programı iki bölümden oluşmaktadır. Birincisi yeni başlayan kişilerin temel yeterliliği elde etmeleri içindir. İkinci bölüm ise, kişilerin ceza uyuşmazlıklarında sertifikalı bir uzlaştırmacı olmaları içindir. Her ikisinde de hem teorik hem de pratik bilgileri içeren yoğun bir eğitim verilmektedir. Bütün eğitim süreci üç ila dört yıl arasında sürmektedir. Bu eğitim, önce izleyerek ve sonra tecrübeli uzlaştırmacılarla birlikte çalışarak yapılan çıraklık şeklinde NEUSTART bürolarındaki bir yıllık mesleki eğitimle başlamaktadır. Bu eğitimle birlikte, üç haftalık bir eğitim alırlar (iki hafta yöntemlere bir haftası hukuk eğitimine ayrılmıştır). Devam eden üç yıl boyunca yeni uzlaştırmacı tam zamanlı çalışması yanında her yıl için beş haftalık eğitime katılırlar. Uzlaştırmacıların bir yılda baktıkları dosya sayısı ortalama 132'dir. Genellikle tek bir dosyaya bir uzlaştırmacı bakmakla birlikte, bazı özel durumlarda (suçlu sayısının çok olması gibi) birden fazla uzlaştırmacının birlikte çalıştığı durumlar da olmaktadır. Uzlaştırmacıların sosyal çalışma (social work) alanında profesyonel yeterliliğe sahip olmaları zorunludur. Kişiler, sosyal hizmet çalışanı, hukukçu, psikolog, sosyolog veya benzer bir meslek sahibi olması ve sosyal hizmet alanında uygulama tecrübeleri bulunması durumunda uzlaştırmacı olarak kabul edilebilmektedirler. Uzlaştırmacıların işe alınması konusunda son karar, bölge NEUSTART başkanlarına aittir. Uygulamada uzlaştırmacıların neredeyse tamamı sadece uzlaştırmayla ilgilenmekte, bunlardan çok azı denetimli serbestlik görevlisi olarak da çalışmaktadır. Büyük yerleşim alanlarında devamlı çalışan uzlaştırmacılar bulunurken, küçük yerler için çevredeki NEUSTART bürolarından destek alınmaktadır. Uygulamada tam olarak birliktelik bulunmamakla birlikte, Kurumun milli karakteri oldukça yüksek seviyede genel standart ve uygulamalara uyulmasını sağlamaktadır. NEUSTART personeli dosyaların uzlaştırmaya

uygun olup olmadığını, bir uzlaştırmacı ve sosyal hizmet çalışanı gözüyle incelemektedirler. Çok nadir olarak dosyalar uzlaştırmaya uygun olmadıkları gerekçesiyle savcıya geri gönderilmektedir. Uzlaştırmacı, uzlaştırmanın gerçekleşmesi için yapılması gerekli her şeyden sorumludur. Ayrıca sonuçta hazırladığı bir raporu savcıya göndermelidir. Tarafların daha önceki dönemde uzlaşmaya vardığı durumlarda uzlaştırmacının görevi sadece onların onayını almaktan ibarettir. Hukuk sistemi içinde uzlaştırma, savcı veya hâkim tarafından dosyanın NEUSTART bürosuna gönderilmesinden uzlaştırmacı tarafından son raporun hazırlanmasına kadar, bağımsız bir süreç olarak işlemektedir. Tam bir birliktelik olmamakla birlikte, Avusturya uygulaması ülke çapında uzlaştırma politikası ve uygulaması açısından bir örnek teşkil etmektedir. Buna karşılık uygulama ile ilgili bölgesel farklılıklar bulunmaktadır. 15 NEUSTART merkezi uzlaştırma gerçekleştirirken, daha küçük dört bölgede iş yükü tam zamanlı uzlaştırmacıların çalışmasına uygun olmadığından buralarda merkezlerde çalışan uzlaştırmacılardan destek alınmaktadır. Avusturya’da yılda ortalama 10000 dosya uzlaştırmaya gönderilmektedir. 2002 yılında gerçekleştirilen uzlaştırmalardan 1536 tanesi çocuklarla ilgilidir. NEUSTART Kurumuna, çocuklar bakımından uzlaştırmanın başladığı 1985 yılından 2002 yılına kadar 75722 dosya uzlaştırma amacıyla gönderilmiştir. Bu dosyaların çok büyük bir oranı (% 90’dan fazlası) savcılar ve küçük bir oranı da hâkimler tarafından gönderilmiştir. Özellikle aile içi şiddete maruz kalan kadınlar ile akrabalar arasında ve okul ve iş ortamında çıkan uyuşmazlıklar bakımından uzlaştırmanın memnuniyet seviyesinin çok yüksek olduğu anlaşılmıştır. Avusturya’daki NEUSTART uzlaştırmacılarının tecrübelerine göre uzlaştırma için uygun uyuşmazlıklar aile içinde, komşular arasında, işyerinde ve okulda çıkan uyuşmazlıklardır. Yine yaralanmalı olanlar hariç trafik kazası gibi bazı durumsal uyuşmazlıklar da uzlaştırma için uygundur. Diğer taraftan uzlaştırma hafif kabahatler ve psikolojik ve sosyal problemleri nedeniyle yardıma ihtiyaç duyan çocuklar için uygun görülmemektedir.

Avusturya’da uzlaştırma konusundaki asıl başarı, kurumun ülke çapında uygulanmasıdır. Uzlaştırmanın 1992 yılında pilot proje olarak uygulanmaya başlamasından bugüne kadar geçen süre içinde kurumsal bir yapı kazandığı söylenebilir. Savcı ve hâkimlerin pek çoğunun bu kuruma alıştıkları görülmektedir. Yapılan çalışmalar özellikle mağdurların uzlaştırmadan oldukça memnun olduklarını göstermektedir. Uzlaştırma ceza hukuku uygulayıcıları tarafından suça karşı tepkinin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Ancak, Avusturya’da uzlaştırmanın uygulanması konusundaki engellerden birisi, toplumun uzlaştırma sürecinin bütünü hakkında bilgi sahibi olmaması ve bu nedenle yeterince ilgilenmemesidir.

5- BAKANLIĞIMIZ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Bu gezi sonucunda görülmüştür ki; ülkemiz uzlaştırma uygulamaları henüz yenidir. Mevzuat geçmişi 3 yıllık bir süreci kapsamaktadır. Oysa ki Avusturya’da 1980’li yılların başından itibaren pilot uygulamalar şeklinde, 1990 yılından itibaren gençler bakımından, 2000 yılından itibaren de yetişkinler bakımından Diversion çatısı altında çeşitli alternatif uyuşmazlık yöntemleri uygulanmaktadır. Bu bakımdan Avusturya’nın ülke olarak deneyimi daha fazladır.

Bu başarının yakalanmasının temelinde toplumsal ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçları karşılamaya gönüllü sivillerin-toplumun bulunması yatmaktadır. Nitekim Neustart 2. dünya savaşı sonrası babasız kalan, suça yönelen gençleri topluma kazandırmak isteyen kadınlar tarafından yasal temeli olmaksızın tamamen sivil toplum örgütü olarak oluşturulmuştur. Kuruluş amacı; bu kişilerin yeniden topluma kazandırılmasıdır. Tüm alternatif yolların temelinde bu anlayış yerleştirilmiştir. Kişileri topluma kazandıracak-toplumdan

uzaklaştırmayacak en uygun metotlar, failer ve suçlar birlikte değerlendirilerek seçilip toplumsal barışın gerçekleşmesi sağlanmıştır.

Bu amacın uygulamalara yansımaları en açık göstergesi; alternatif yolların uygulama şartlarından birinin failin kastının-kusurunun yoğun olmamasıdır. Bu şartla, sadece suç işleme konusunda ciddi irade gösteren kişilerin topluma kazandırılması bir kenara bırakılarak bu yollar uygulanmaksızın failerin cezalandırılması yönüne gidilmektedir. Sunumlarda örnek olarak verilen “kendisinde eşini dövme hakkı olduğunu gören failerin işlediği eşe karşı suçlarda, alkollü araç kullananların işlediği suçlarda, birini aşırı şiddet kullanarak yaralayanların suçlarında” alternatif yollara başvurulmamaktadır. Ancak **gençler-genç yetişkinler** suç işlediğinde yetişkinlere yönelik şartların bir kısmı göz ardı edilerek genç-genç yetişkinlerin topluma kazandırılması için onlara daha geniş imkânlar sağlanmaktadır. Örneğin genç-genç yetişkin uzlaşma kapsamında bir suç işlediğinde uzlaşma kurumunun temel unsuru olan mağdurun rızası şartı genç-genç yetişkinlerde aranmamaktadır.

Alternatif yolların uygulanmasına yönelik kabul edilen diğer şartlar (*kapsam dışı bırakılan ağır suçları bir kenara bırakırsak*) bu algılayış kabul edildikten sonra aranacak şartlardır.

Alternatif yollardan biri olan uzlaşma yolunda; Uzlaşmanın adliye dışı özerk bir kurum olan Neustart tarafından yapılıyor olması, uzlaştırmacıların sosyal hizmet alanlarında eğitim gören üniversite mezunları arasından seçiliyor olması, uzlaştırma görüşmelerinde avukatların taraflara bilgi verecek kişiler olarak görülmesi, uzlaşma kurumuna toplum odaklı olarak bakıldığına diğer önemli bir göstergesidir.

Avusturya uygulamalarında uzlaşmayı, kullanılan diğer alternatif yollardan bağımsız olarak değerlendirmek Avusturya sisteminin gereği gibi algılanmamasına, dolayısıyla bizlerin de Avusturya sisteminden kendi uygulamamıza aktarabileceğimiz tarafları seçmekte yanılmamıza yol açabilir. Nitekim, Avusturya yetkilileri de uzlaşma kurumunu tanımak ve uygulamalarını görmek için Avusturya’ya gelen bizlere uzlaşmanın da içinde bulunduğu diğer alternatif yollar anlatılmıştır.

Diversiyon şemsiye bir kavramdır. MFA, Diversiyon yöntemlerinden sadece bir tanesidir. Bu çalışma ziyaretinde elde edilen izlenimler doğrultusunda aşağıda sadece uzlaştırma uygulamaları bakımından ülkemizle ilgili değerlendirmeler yapılmış, gelecekte uzlaştırma uygulamalarının hem pratik hem de teorik bakımından ülkemiz açısından yararlı olabilecek hususları tartışılmıştır.

Genel Diversiyon Yöntemleri Bakımından Kısa Bir Değerlendirme;

Çalışma ziyaretinin amacı uzlaşmayla ilgili uygulamalar olmakla birlikte, Avusturya tarafı uzlaşmanın da yer aldığı dört Diversiyon yöntemini bütün olarak sunmuşlardır. Sistemin bütünlüğünü anlamak bakımından bu sunum biçimi yerinde olmuştur. Gerçekten de uzlaşma tek başına bütün sorunları çözmekte, ancak diğer yöntemlerle birlikte önemli bir rol üstlenmektedir.

Türk Hukuku içerisinde de Avusturya’da uygulanan 4 diversiyon yöntemi bulunmaktadır. Ancak, yukarıda açıklandığı üzere bizdeki düzenlemeye nazaran Avusturya uygulamasında bu düzenlemeler bir sistem içindedir. Ayrıca uygulamayla ilgili önemli bazı farklılıklar bulunmaktadır. **Her şeyden önce sistem içindeki tüm hukuki kurumlar savcının takdirinde olup, olaya özgü çözüm üretilmesi imkanı bulunmaktadır. Başka deyişle sistem çok elastiki bir yapıya dayanmaktadır.** Savcı 5 yıla kadar olan suçlarda olayın özelliğine göre dört yöntemden birini tercih edebilmekte ya da dava açmayı seçebilmektedir. Suçla mücadelede ceza hukukunun fonksiyonu olan genel ve özel önleme özellikleri bu yöntemle daha adil bir yaptırım sistemiyle uygulanabilmektedir. Buna karşın Türk Hukuku bakımından benzeri kurumlar, kategorik tarzda (önödeme-uzlaşma suçları gibi) uygulanmaktadır. Ayrıca bu kurumların uygulama alanı bizde çok daha dardır. Yine,

bizdeki kategorik yaklaşım, failin durumunu gözetmeksizin, sadece belli bir uygulamayı dayatmadan ibaret kalabilmektedir.

Avusturyada uygulanan Diversiyon yöntemlerinin kendi içindeki uygulama oranları şu şekildedir; önödeme % 46; davanın ertelenmesi % 27; kamu yararına çalışma % 6 ve uzlaşma ise % 17 oranındadır.

Bu tablo, bizde önödemenin uygulama alanının daraltılmasına karşın Avusturya’da en büyük sayının önödemeye dayandığını göstermektedir. Ancak Avusturya’da önödeme uygulaması tek başına değil, mağdurun zararının tazmin edilmesi temeline dayanmaktadır. Bu bakımdan, hukukumuz yönünden *önödeme kurumunun* yeniden ele alınıp, uygulama alanının genişletilmesi ve diğer yöntemlerle birlikte bir sistem oluşturulması gibi bir sonuç ortaya çıkabilmektedir.

Uzlaşma Kurumu Bakımından Değerlendirme:

Türk Hukukunda uzlaşma teklifi Cumhuriyet savcıları veya talimatları halinde adli kolluk görevlilerince yapılmaktadır. Mevcut durumda bu teklifler, taraflar yeterince bilgilendirilmeden ‘uzlaştırma istenmediğine’ dair tutanak düzenlenmesiyle sonuçlandırılmakta ve uzlaştırma teşebbüsü başlamadan sona erdirilmektedir.

Avusturya’da ise olayın özelliğine göre savcı uzlaştırma uygulanabileceği kanısına vardığında, dosyayı bu işle görevli Neustart adlı derneğe göndermektedir. Uzlaştırma teklifi ve görüşmeler, buradaki uzmanlar tarafından yürütülmektedir. Konuyla ilgili uzman bir kuruluş ve ilgili uzmanlar tarafından yerine getirildiği için, başarı oranı daha fazladır.

Bu noktada hukukumuz bakımından, ileriye dönük bir mevzuat değişikliği yapılması düşünülebilir. Ancak mevcut duruma göre uzlaşma uygulamalarının önündeki temel sorun; uzlaşma teklifinin usulünce yapılıp yapılmadığında yatmaktadır. Uzlaştırma teklifi kanunun amacına uygun biçimde taraflar aydınlatılarak, uzlaşma kurumunun niteliği ve uyuşmazlıkla ilgili hüküm ve sonuçları konusunda bilgi verilerek teklifin yapılması halinde başarı oranının artacağı açıktır. Bu nedenle, uygulamanın % 90 oranında Cumhuriyet savcıları veya adli kolluk tarafından yapıldığı göz önüne alındığında, özellikle bu kişilerin uzlaştırma teklifi konusunda bilgilendirilmeleri büyük önem arz etmektedir.

Ayrıca belirtelim ki, Avusturya deneyimi sadece uzlaştırmanın değil, onarıcı adalet anlayışı temelinde alternatif yöntemlerden diğer üç yöntemin de üzerinde durulması gereğini göstermektedir. Bu nedenle hakim ve savcıların hukukumuzda yeni giren; kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının ertelenmesi kurumlarının uygulanması konusunda da bilgilendirilmesi büyük bir önem taşımaktadır.

Avusturya uygulamasının incelenmesi, klasik cezalandırma sisteminden sapma anlamındaki Alternatif Çözüm Yolları veya Diversiyon olarak adlandırılan yöntemlerin başarılı bir biçimde uygulandığını göstermektedir. Bu kurumların kabul edilmesi ve uygulanmasında Avusturya toplumunda da tartışmalar yaşandığı, ancak bu sorunların aşıldığı görülmektedir. Bu nedenle önümüzdeki süreç içerisinde, yukarıda değinildiği üzere, hukukumuzdaki benzeri kurumların, bir sistem halinde uygulanabilmesi için yeniden gözden geçirilmesinde büyük bir fayda bulunmaktadır.

Bu bakımdan sadece uzlaşma kurumu değil, diğer üç yöntemin ve özellikle **önödeme** kurumunun uygulama alanının genişletilmesinde yarar görülmektedir. Şu haliyle Ceza Kanunumuzda sadece iki madde önödeme kapsamına girmektedir. Buna karşın yukarıda görüldüğü üzere Avusturya uygulamasında önödeme kurumuyla çözümlenen uyuşmazlıkların oranı % 46 gibi çok önemli bir sayıyı oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, savcının dava açılmasını erteleme kurumunun (CMK 171/2) kapsamı genişletilmelidir. Mevcut düzenlemede mağdurun zararının ‘mutlaka ve tümüyle giderilmesi gerektiği’ anlamı bulunmaktadır. Avusturya örneğinde görüldüğü gibi, failin durumu uygun olmadığında bu şart aranmadan da kurumun uygulanması olanağı tanınmalı, sistem daha uygulanabilir, esnek hale getirilmelidir.

Uzlaştırma görüşmelerinde, özellikle şüphelilerin yaşı, ekonomik ve sosyal durumları göz önüne alınarak uygulama kabiliyeti olan bir edim belirlenip taraflara sunulabilmelidir. Yönetmelikte edimler konusunda ucu açık bir düzenleme olduğundan tarafların edimin seçimi konusunda aydınlatılması ve uygun edimlerin uzlaştırmacı tarafından ortaya konmasına engel bir düzenleme bulunmamaktadır.

Neustart tarafından uzlaştırmacılara verilen eğitimlerin Avrupa Birliği tarafından da kabul edilen bir eğitim olduğu göz önüne alınarak, bu eğitimlerin nasıl yapıldığı ve eğitim kaynakları temin edilip tercümelerinin yapılarak olası eğitimlerde bize uygun yönlerinin kullanılması sağlanmalıdır.

Avusturya uzlaştırmacılarının, görüşmelerde uyguladığı metotlar, ülkemizde yapılan uzlaştırma görüşmelerinde de uygulanabileceğinden elimizdeki kaynaklarda da yazılı olarak bulunan bu metotlar tüm uygulayıcılara gönderilerek uygulamalar yapılmalıdır.

6- SONUÇ

Avusturya gerek yüzölçüm olarak gerekse nüfus olarak ülkemizle mukayese edilmeyecek biçimde küçük bir ülkedir. Buna rağmen uyguladıkları ceza politikası ve suç işleme temayülü bakımından çeşitli benzerlikleri beraberinde taşıması sebebiyle alınması gerekli örnekler bulunmaktadır.

Bununla birlikte, özellikle yeni ceza mevzuatımızın yürürlüğü gelmesiyle birlikte gerek uzlaştırma gerekse mahkemelerin iş yüklerini azaltmaya dönük diğer yöntemlerin (kamu davasının açılmasının ertelenmesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, seçenek tedbirler, diğer denetimli serbestlik tedbirleri gibi) mevzuat anlamında Avusturya hukukundan geri kalır bir tarafı bulunmamaktadır. Ancak düzeltilmesi gereken ve kurumsal olarak geleceğe dönük yapılması gereken önemli hamleler de bulunmaktadır. Bunlar sistemin özünü zedeleyen ya da tıkayan aşağıda açıklanacak kimi sebeplerdir.

Görülmektedir ki gerek Avusturya da gerekse Türkiye’de savcılar sistemin işleyişine karşı dirençli bir topluluktur. Bu zamanla ve sistemli bir eğitimle aşılması gerekmektedir.

Mevzuatımızda 5560 sayılı Kanun’un 24’üncü maddesiyle getirilen bu değişiklik uzlaşma kurumunu daha uygulanır hale getirmiştir. Yönetmelikle özellikle Kanunda kapalı bırakılan bazı hususların genişletilmesi yoluna gidilerek uygulamaya yön vermek hedeflenmiştir.

Böylece bir önceki kötü tecrübenin bertaraf edilmesi amaçlanmıştır. Sistem savcılık üzerine kurulmuştur, mahkemede uzlaşma yapılması istisnadır.

Yasal süreç yapılırken bazı tercihler yapılmıştır, bunların uygulamada nasıl gerçekleşeceği izlenmiştir. Bu çalışma ziyareti, mevzuatımızdaki bazı hükümlerin orta vadede genel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi sonucunu doğurmuştur.

Sorunlar, gezi öncesi ve sırasında özenle tespit edilmiş, durum analizi yapılmıştır.

Kanun ve Yönetmelik genel olarak AB standartlarıyla uyumludur. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R (99) 19 sayılı Tavsiye Kararıyla büyük ölçüde paralel hükümler taşımaktadır. Ancak, bize özgüdür.

Uzlaşma kurumunun geldiği nokta itibarıyla yukarıda Avusturya örneği ışığında yapılan tespitler karşısında aşağıdaki hususlar değerlendirilmelidir:

A. Kanun değişikliği gerektiren hususlar:

- 1- Uzlaştırma kapsamına giren suçların genişletilmesi, bilhassa çocuklar bakımından bu hususun yeniden değerlendirilerek kapsamı daraltılan mevcut kanunun terk edilerek üst limit belirlenmesi

- 2- Hakim ve Cumhuriyet savcılarının uzlaştırma sürecinin dışına çıkarılarak sadece yeterli şüphenin ve fiilin uzlaşma kapsamına girdiğinin tespitini yapmayı müteakiben adliye dışında bulunan özel bürolara sevk etmeleri ve sonucunu denetleyici pozisyonda olmaları, bir başka deyişle uzlaşma konusunda kurumsal bir yapı ve ayrı bir ofis şeklinde örgütlenmeye gidilmesi (Bu suretle hakim ve Cumhuriyet savcılarının uzlaştırmayı bizzat gerçekleştirebilecekleri şeklindeki yasa kuralının da kaldırılması), denetimli serbestlik, uzlaşma ve çocuk adalet sisteminin bir çatı altında toplanıp toplanamayacağı hususunun da bu çerçevede değerlendirilmesi
- 3- Uzlaştırmacıların kapsamının genişletilmesi⁴
- 4- Mükerrer suçlular bakımından uzlaşma kurumunun uygulanamayacağı ile bir ya da daha fazla uzlaşma hükümlerinden yararlanan şüpheli ya da sanıkların yeniden uzlaşmaya tabi bir fiili işlemleri halinde bu kurumdan yararlanmaması yönünde düzenleme yapılması
- 5- Adli kolluğun uzlaşma teklifi yapabilme yetkisinin yeniden ele alınması
- 6- Uzlaştırmacının yargılamanın tüm aşamalarında geçerli kılınması
- 7- Uzlaşma teklifi üzerine taraflara tanınan üç günlük sürenin uzatılması
- 8- Uzlaşma kurumunun zorunlu olarak uygulanması gereken bir dava şartı olması yerine bazı hallerde Cumhuriyet savcısına takdir yetkisi veren bir düzenleme haline getirilmesi
- 9- Cumhuriyet savcısının uzlaştırmacıya müzakereler sırasında talimat verebilmesine ilişkin yasa hükmünün değiştirilmesi

B. Yönetmelik değişikliği gerektiren hususlar:

- 1- Uzlaşma teklif formlarının daha sade ve anlaşılır bir hale getirilmesi

C. İdari karar alınmasını gerektiren hususlar:

- 1- Uzlaşmayla neticelenen soruşturma ve kovuşturmaların ve bu kurumu uygulamaya dönük olarak harcanan çaba ve emeğin dikkate alınmasına yönelik teşvik edici mahiyette karar ve tavsiyelerin alınması
- 2- Uzlaşma kurumunun sağlıklı bir şekilde yürüyüp yürümediğinin tespiti bakımından güvenilir bir istatistik sisteminin kurulması
- 3- Uzlaşma konusunda uzman eğitici grubunun oluşturulması
- 4- Ülke genelinde uzlaştırmacı olarak görev yapacak kişilerin (avukatlar ve hukuk öğrenimi görmüş kişiler) her yıl sonu düzenli olarak listelerinin oluşturulması, nicelik ve niteliklerinin tespiti, adli makamların bilgisine sunulması
- 5- Büyük şehirlerde uzlaştırma bürosu kurulması ve uzlaşma uygulamalarına yatkın Cumhuriyet savcılarının bu bürolarda görevlendirilerek uzmanlaşmalarının sağlanması

⁴ Avusturya'da da uzlaştırmacıların uzlaştırma teknik ve yöntemlerini yaşadıkları tecrübelerle geliştirdikleri nazara alındığında, ülkemizde Cumhuriyet savcısı ve Hakimler dışında uzlaştırmacı olabilecek en büyük meslek sahibi olan avukatların temsilcileri olan barolarla görüşülüp uzlaştırmacı olmak konusunda her barodan gönüllü avukatlar tespit edilerek bunların uzlaştırmacı yapılması gerçekleştirilmelidir. Bununla birlikte Avusturya örneği nazara alındığında avukatların bu işi üstlenmesi halinde uzlaşma uygulamasının kamuya maliyeti artacak ve ayrıca bu sistemin etkin bir şekilde uygulanması halinde avukatlık mesleğinin iş kapasitesinde ciddi bir azalma olacağından söz konusu uzlaşma sisteminin tatbiki durumunda uygulayıcılar ile menfaat çatışmasının oluşacağı göz önünde bulundurularak, serbest çalışan avukatların bu görevi üstlenmelerinin sistem için sağlıklı sonuç doğurmayacağı ve uzlaştırma sistemimizin gelişimine engel teşkil edeceği dikkate alınarak uzlaştırmacı yelpazesinin geniş tutularak ikinci maddede belirtilen sistematik yapı çerçevesinde müesseseye işlerlik kazandırılmalıdır.

D. Kamuoyunun aydınlatılması gereken hususlar:

- 1- Tarafların bilgilendirilmesi, bu kapsamda mağdur ve şüphelilere yönelik ayrı ayrı tanıtıcı broşürler hazırlanması, rehber ilkeler oluşturulması, kurumun her iki tarafın menfaatlerine uygun yönlerinin ortaya konulması,
- 2- Kamuoyunun bilgilendirilmesi, bu kapsamda ilk hedef kitle olarak çocuk ve gençlerin seçilmesi, kitle iletişim araçlarının tamamının bu konuda kullanılması

E. Eğitim yoluyla çözülebilecek hususlar:

- 1- Uzlaşma kurumunun uygulayıcılara ekstra bir iş yoğunluğu ve yükü getirmediğinin, onarıcı adalet felsefesi ile örneklerle anlatılması
- 2- Uygulayıcıların (hakim, Cumhuriyet savcıları, adli kolluk ve uzlaştırmacılar), kurumun tüm hukuki ve sosyolojik boyutları, iletişim, psikoloji ve sosyal psikoloji, yöresel gelenek, örf ve âdetler gibi konularda yaygın bir şekilde eğitilmesi, psikolojik etkenler olarak görülen isteksizlik ve gereksizlik düşüncelerinin bertaraf edilmesi adına güçlü argümanlar geliştirilerek kurumu benimsemelerinin sağlanması
- 3- Uzlaşma kapsamına giren her suç tipine özgü tekniklerin geliştirilmesi ve bu konuda gerekli bilgilendirmenin yapılması
- 4- Mevzuat hükümlerinden bağımsız olarak standartlar ve kılavuz ilkelerin belirlenerek hizmet kalitesinin sağlanması
- 5- Hukuk fakültelerinde, Adalet Akademisinde ve hatta ilköğretim ile liselerde uzlaşmaya ilişkin konulara müfredatın el verdiği ölçüde yer verilmesi
- 6- Uzlaştırmacıların (avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş kişiler), behemehal konusunda uzman kişiler marifetiyle eğitime tabi tutularak donanımlı hale getirilmeleri, bu suretle kurumu yanlış algılamaya yönelik uygulamaların önüne geçilmesi
- 7- Mutad hizmet içi eğitim programları düzenlenerek sertifikalar verilmesi
- 8- Uluslararası metinler ile mukayeseli hukuk alanında en iyi ülke uygulamalarının tanıtımı

